Lokalni plan akcije za djecu na Cetinju
2011–2016.

Prijestonica Cetinje

unicef

unicef

Prijestonica Cetinje

Lokalni plan akcije za djecu na Cetinju 2011–2016.

Cetinje, jun 2012.

UVODNA RIJEČ GRADONAČELNIKA

Odlučna i jasna politika u oblasti dječje zaštite i prava naših najmlađih sugrađanki i sugrađana motivisala je Prijestonicu Cetinje da tokom 2011. godine, uz podršku pouzdanih partnera iz predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, pokrene intenzivne aktivnosti na izradi Lokalnog plana akcije za djecu (LPAD).

Uz izuzetno zadovoljstvo što je u radu na ovom dokumentu aktivno učestvovalo niz institucija i organizacija i što je proces njegove izrade naišao na interesovanje i podršku šire javnosti, posebno treba naglasiti značaj LPAD-a za Prijestonicu Cetinje. Naime, ovaj plan predviđa uključivanje i posvećen rad svih socijalnih partnera nadležnih za rješavanje poteškoća s kojima se suočavaju naši najmlađi – od lokalne uprave, preko državnog, privatnog i civilnog sektora, pa sve do medija i pojedinaca.

Lokalnim planom akcije prepoznati su i jasno definisani problemi i potrebe djece u našoj opštini. LPAD nudi i smjernice, koje – kako na kratkoročnom, tako i na dugoročnom planu – vode prevazilaženju barijera i unapređenju položaja djece u Prijestonici Cetinje, što je cilj kojem teži cjelokupna lokalna zajednica.

Budući da pruža realne indikatore stanja u oblasti dječjih prava najmlađih Cetinjanki i

Cetinjana, ali i jasnu viziju njihovog položaja i zaštite u narednom periodu, LPAD svakako predstavlja dokument kakav je Prijestonici Cetinje izuzetno potreban.

Kontinuirano djelovanje u pravcu poboljšanja uslova za život i razvoj djece u našem gradu nije samo težnja, već i jedan od prioriteta Prijestonice Cetinje. U narednom periodu lokalna uprava biće snažno posvećena realizaciji aktivnosti predviđenih Lokalnim planom akcije za djecu, tim prije što je riječ o populaciji na kojoj ostaje, i kojoj pripada, budućnost našega grada.

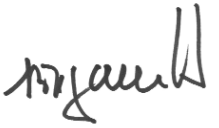

NAZIV PUBLIKACIJE
Lokalni plan akcije za djecu na Cetinju 2011–2016.

IZDAVAČ
Prijestonica Cetinje

LEKTURA
Sanja Mijušković

KOREKTURA
Sanja Mijušković

FOTOGRAFIJE
UNICEF Crna Gora / Duško Miljanić
UNICEF Crna Gora / Risto Božović
UNICEF Crna Gora / Zoran Jovanović Maccak

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANI
UNICEF Crna Gora / Risto Božović

PREPRESS I GRAFIČKI DIZAJN
D.O.O. Praxis Montenegro

ŠTAMPA
DPC

TIRAŽ
500 primjeraka

SADRŽAJ

UVOD 6

PROCES I METODOLOGIJA IZRADE DOKUMENTA 8
- Opšti podaci o djeci Prijestonice Cetinje 11

ACOCIJACIJE NA POJAM „DJECA NA CETINJU" 13

PODRUČJE: SLOBODNO VRIJEME 15
- Kultura 15
- Vjerske zajednice 17
- Sport 19
- Ekologija 21
- NVO sektor 22
- Analiza stanja 25

PODRUČJE: VASPITANJE I OBRAZOVANJE 33
- Analiza stanja 37

PODRUČJE: ZDRAVSTVENA ZAŠTITA 50
- JZU Dom zdravlja i JZU Opšta bolnica „Danilo I" 50
- Analiza stanja 52

PODRUČJE: SOCIJALNA ZAŠTITA 63
- JU Centar za socijalni rad opština Podgorica, Cetinje, Danilovgrad i Kolašin 63
- Analiza stanja 64

PODRUČJE: BEZBJEDNOST 73
- Uprava policije – Ispostava Cetinje 73
- Osnovni sud, Cetinje 76
- Analiza stanja 76

REALIZACIJA, MONITORING I EVALUACIJA 88
- Implementacija 88
- Participacija djece i njihovih porodica 89
- Informisanje javnosti 90

ZAKLJUČAK 92

TIM ZA IZRADU LPAD-a PRIJESTONICE CETINJE 94

UVOD

Život je kratak, ali se živi u djeci. U tome je Tvorac zajamčio nama besmrtnost na zemlji.

Frans[1]

Lokalni plan akcije za djecu (u daljem tekstu: LPAD) strateški je dokument čiji je cilj poboljšanje standarda života djece u Prijestonici Cetinje. Ovaj dokument definiše kratkoročne, srednjoročne i dugoročne mjere, prioritetne akcije i programe koje u naredne četiri godine (2012–2016) treba implementirati kako bi se stvorili što povoljniji uslovi za život i razvoj djece u našoj opštini i podstaklo njihovo aktivno uključivanje u aktivnosti lokalne zajednice.

Dokument sadrži ciljeve koji su usklađeni sa principima Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, kao i sa Deklaracijom i Akcionim planom *Svijet po mjeri djeteta*, koje je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija, 2002. godine.

Problemi djece na Cetinju do sada su tretirani nesistematski; pristupalo im se pojedinačno, onako kako su se pojavljivali, a dugoročna rješenja su izostajala. Razlog takvom djelovanju treba tražiti u nepovezanosti institucija koje se bave položajem i pravima djece. Ilustracije radi, ne postoji cjelovita baza podataka o stanju djece na Cetinju, što predstavlja jedan od mnoštva razloga za kreiranje LPAD-a. U oktobru 2011. godine, Prijestonica Cetinje, uz finansijsku podršku Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori, pristupila je izradi Lokalnog plana akcije za djecu.

[1] http://www.navidiku.eu/mudre-misli-i-izreke/izreke-o-deci

Cilj LPAD-a jeste potpuna uključenost svih socijalnih činilaca u rješavanje problema i poboljšanje položaja djece na Cetinju. To podrazumijeva aktivnu saradnju lokalne samouprave, državnih institucija, privatnog i NVO sektora, građana, porodica i roditelja, medija, kao i stručnjaka koji se na neposredan ili posredan način bave djecom u našoj opštini. Dokument je osmišljen tako da omogući kvalitetniju i bolju realizaciju dječjih prava u Prijestonici, kao i da doprinese podizanju nivoa svijesti zajednice o potrebama i problemima djece.

PROCES I METODOLOGIJA IZRADE DOKUMENTA

Proces izrade LPA za djecu Cetinja obuhvatao je nekoliko koraka:

1. Formiranje Menadžment tima za upravljanje projektom. Tim LPAD-a čine:

   - koordinator tima,
   - asistent koordinatora,
   - organizator fokus grupa.

2. Formiranje Međusektorskog tima, sastavljenog od predstavnika relevantnih institucija i nevladinih organizacija koje rade sa djecom i za djecu (stručnjaci iz oblasti vaspitanja i obrazovanja, kulture, sporta, socijalne zaštite, predstavnici MUP-a, predstavnici NVO sektora, predstavnici Đačkog parlamenta).
3. Dvodnevni trening „Strateško planiranje“, sproveden u cilju edukacije i informisanja članova i članica Međusektorskog tima o načinu izrade LPAD-a kao strateškog dokumenta.

Trening je organizovao Sekretarijat za socijalnu politiku i mlade Prijestonice Cetinje u saradnji sa Centrom za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO), a realizovan je od strane trenerice Biljane Zeković. Na radionicama su definisana problemska područja (vaspitanje i obrazovanje, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita,

bezbjednost i slobodno vrijeme) u okviru kojih su sistematizovani prioritetni problemi. Trening je bio dobra prilika da učesnici/e razmijene iskustva o ovoj problematici a doprinio je i povećanju motivacije za buduću saradnju i djelovanje.

Na treningu su definisane i vizija i misija LPAD-a, što je poslužilo kao putokaz za dalji rad.

Vizija

Kvalitetan život, razvoj i jednake šanse za svu djecu Prijestonice.

Misija

Obezbjeđivanje sigurnog i podsticajnog ambijenta za unapređenje života djece na Cetinju – funkcionalna porodica, uslovi za budućnost bez diskriminacije, život u zdravom socijalnom okruženju. Takav ambijent podrazumijeva jednake šanse za svu djecu u ostvarivanju prava u oblastima: zdravstva, socijalnog staranja, vaspitanja i obrazovanja, bezbjednosti i slobodnog vremena.

Nakon treninga za strateško planiranje i utvrđene vizije i misije LPAD-a, započele su aktivnosti na pripremi Analize položaja djece i stanja dječjih prava na Cetinju.

4. Organizovanje fokus grupa.

Polazeći od uvjerenja da je za ozbiljno utemeljenje ovog važnog dokumenta neophodan sistematski pristup i odgovarajući metodološki postupak u analizi stanja dječjih prava, prvi korak bio je organizovanje fokus grupa.

Ovaj pristup motivisan je potrebom da se, osim mišljenja stručnjaka, čuje i uvaži i glas građana i građanki Cetinja, posebno djece. Prilikom formiranja fokus grupa vodilo se računa da u njima budu zastupljene osobe različitih profesionalnih kompetencija i predstavnici svih socio-ekonomskih slojeva društva (pripadnici RAE populacije, roditelji djece sa smetnjama u razvoju, samohrani roditelji, nezaposleni, korisnici MOP-a, kao i osobe koje nijesu u stanju socijalne potrebe, stanovnici gradskog, prigradskog i ruralnog područja Cetinja itd.).

Što se tiče predstavnika djece u fokus grupama, pri njihovom odabiru najveća pažnja posvećena je osnovnoškolskoj populaciji. Naime, Analizom stanja urađenom za potrebe Lokalnog plana akcije za mlade (LPAM), obuhvaćena je i populacija djece uzrasta 15–18 godina, pa su ti podaci uvršteni u LPAD. Međutim, u pomenutoj analizi (LPAM) nijesu tretirane oblasti socijalne zaštite i bezbjednosti (kada je riječ o djeci uzrasta 15–18 godina). Zato su u okviru

tih oblasti organizovane i dvije fokus grupe sa srednjoškolcima.

Organizovano je ukupno 16 fokus grupa:
- sedam grupa sa odraslima (slobodno vrijeme, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita, vaspitanje i obrazovanje, bezbjednost, ruralno područje Trešnjevo i Rijeka Crnojevića);
- devet grupa sa djecom (osnovnoškolci: slobodno vrijeme, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita, vaspitanje i obrazovanje, bezbjednost; srednjoškolci: bezbjednost i socijalna zaštita; ruralno područje Trešnjevo i Rijeka Crnojevića).

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Risto Božović

Rad u fokus grupama omogućio je informacije o tome kako zajednica percipira djecu na Cetinju. Potom su definisani glavni problemi, identifikovani njihovi uzroci, utvrđeni prioriteti za rješavanje i predložene moguće akcije.

7. Specifikovanje potrebnih informacija o stanju dječjih prava u svih pet oblasti (slobodno vrijeme, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita, vaspitanje i obrazovanje, bezbjednost); definisanje svih institucija u opštini koje se na direktan ili indirektan način bave djecom; prikupljanje potrebnih informacija od nadležnih institucija.
8. Prva verzija Analize stanja dječjih prava. U Analizi su korišćene:
   - informacije dobijene od članova/ica Međusektorskog tima u toku dvodnevnog seminara o strateškom planiranju;
   - informacije dobijene od članova/ica fokus grupa;
   - informacije dobijene od institucija;
   - informacije o djeci uzrasta 15–18 godina, preuzete iz Analize stanja LPAM-a za oblasti vaspitanja i obrazovanja, slobodnog vremena i zdravstvene zaštite.

Prva verzija Analize stanja proslijeđena je članovima/icama Međusektorskog tima, institucijama i pojedincima koji su učestvovali u njenoj izradi, na komentarisanje i sugestije u

smislu izmjena i dopuna. Nakon rasprave, prihvaćene izmjene i dopune uvrštene su u finalnu verziju teksta. U analizi su interpretirani podaci dobijeni od relevantnih institucija, a razmatrana je i percepcija djece od strane lokalne zajednice.

7. Rad na definisanju strateških ciljeva. Članovi/ice Međusektorskog tima postavili su strateške ciljeve, odredili aktivnosti, vremensku dinamiku i finansijska sredstva potrebna za njihovo sprovođenje, ustanovili indikatore koji će omogućiti praćenje realizacije ciljeva. Istom zadatku pristupili su i članovi/ice užeg tima za izradu LPAD-a.

8. Finalna verzija Analize stanja dječjih prava. Urađeni zadaci prezentovani su na sastanku kojem su prisustvovali: koordinator i asistent koordinatora Menadžment tima, predstavnici UNICEF-a i Sekretarijata za socijalnu politiku i mlade, članovi Međusektorskog tima i volonteri. Nakon rasprave, izvršene su potrebne izmjene i koordinator i asistent koordinatora pristupili su finalnom uobličavanju LPAD-a.

9. Javna rasprava o LPAD-u.

10. Usvajanje LPAD-a od strane Parlamentu.

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Risto Božović

Opšti podaci o djeci Prijestonice Cetinje

Prema podacima sa posljednjeg popisa stanovništva (2011. godine), Prijestonica Cetinje ima 16.657 stanovnika, što čini 2,7% ukupnog stanovništva Crne Gore (620.029). Od toga je 8.626 (51,79%) žena i 8.031 (48,21%) muškaraca.

Broj djece uzrasta do 18 godina iznosi 3.488, odnosno 20,8% ukupnog stanovništva u Prijestonici.

Broj djece po uzrastima:
- 0–4 godine – 754 (4,5%);
- 5–9 godina – 740 (4,4%);
- 10–14 godina – 872 (5,2%);
- 5–19 godina – 1.122 (6,7%).

Prirodni priraštaj u Prijestonici Cetinje iznosi -32; stopa prirodnog priraštaja je -1,9. Vitalni indeks (broj živorođene djece na 100 umrlih) iznosi 82,6.

U toku 2010. godine, u Prijestonici Cetinje rođeno je 152 djece, od čega 70 žensko i 82 muškog pola. Stopa nataliteta iznosila je 9,1.

Napomena: U toku 2010. godine, 81 osoba doselila se na Cetinje, a 151 odselila sa Cetinja. Dakle, migracioni saldo iznosio je -70.[2]

Ove podatke o unutrašnjim i migracionim tokovima navodimo kao veoma značajne jer oni jasno upućuju na sve veće iseljavanje iz Prijestonice, što je problem koji za sobom povlači mnoge druge. Ilustrativan primjer predstavlja smanjenje broja djece u osnovnim školama (ova negativna pojava jasno je vidljiva prilikom formiranja odjeljenja prvih razreda, kojih je iz godine u godinu sve manje i sa sve manjim brojem djece). U Analizi stanja identifikovani su problemi, odnosno činioci koji su uzrokovali ovakvo stanje.

[2] - Zavod za statistiku Crne Gore (MONSTAT)

ACOCIJACIJE NA POJAM „DJECA NA CETINJU”

Tabela 1: Acocijacije na pojam „djeca na Cetinju”

Fokus grupa – djeca		Fokus grupa – odrasli	
+	-	+	-
Igraonica	Tuče	Šetnja	Kafić
Park	Ljubomora	Briga	Kladionice
Bioskop	Svađa	Park	Kompjuter
Zabava	Buka	Bioskop	Telefon
Trg	Neposlušnost	Kreativnost	Gluvoća odraslih
Druženje	Društvene mreže	Prefinjenost	Zaposleni
Radost	Nasilje	Savjetovalište	Smanjenje brojnosti
Skakanje	Diskriminacija	Talenat	Bijeg/napuštanje sredine
Prijateljstvo	Psihičko nasilje	Ideja	Nedovoljno bezbjedna
Ljubav	Kladionica	Motivacija	Igralište
Igra	Tuče	Igra	Loš kvalitet života
Igraonica	Ljubomora	Zdravstvena zaštita	Narkomanija
Šetnja	Ogovaranje	Radost	Nepoštovanje starijih
Pjevanje	Lijenost	Pametna	Nema prevoza
Skakanje	Kafići		Nema terena

Nastavak Tabele 1

Fokus grupa – djeca		Fokus grupa – odrasli	
+	-	+	-
Kompjuter Ples Putovanje Nestašnost Žurka Smijeh Bezbrižnost Sloboda Društvene mreže Uspješnost Marljivost Iskrenost Pametna Talentovana Sport Učenje	Siromaštvo Pretjerana sloboda u ponašanju Neobrazovanost Nedovoljno sportskih aktivnosti Neinformisanost Potenciranje mode Psi lutalice Porodični problemi Neadekvatno slobodno vrijeme Otuđenje Udaljenost pozorišta Nema interneta Nema prevoza Duvanski proizvodi		Nema terena Nema bioskopa Zapostavljeni Psiho-aktivne supstance Nedostatak zubara Nedostatak vode

PODRUČJE: SLOBODNO VRIJEME

Kultura

Muzička akademija, Fakultet likovnih umjetnosti, Fakultet dramskih umjetnosti

Visokoškolske ustanove na Cetinju nijesu do sada sarađivale sa drugim vaspitno-obrazovnim institucijama u ovom gradu. Izuzetak je Fakultet likovnih umjetnosti (FLU), koji je uspostavio saradnju sa vaspitno-obrazovnim institucijama iz Podgorice, planira saradnju sa institucijama u Prijestonici i pokazuje interesovanje za rad sa djecom sa smetnjama u razvoju (korištenje raznih tehnika art-terapije, pod stručnim vođstvom).

Fakultet dramskih umjetnosti (FDU) očekuje inicijativu za saradnju i od drugih vaspitno-obrazovnih institucija.

JU Narodni muzej Crne Gore

U okviru svog plana rada Narodni muzej Crne Gore predvidio je posebne programe za djecu, a oni se odnose na obezbjeđivanje godišnje besplatne posjete učenika cetinjskih osnovnih škola svim muzejima. Nažalost, zbog neprilagođene infrastrukture, ista mogućnost nije predviđena posebnim programom za djecu sa smetnjama u razvoju.

Kraljevsko pozorište „Zetski dom"

Planom rada ovog pozorišta predviđene su predstave za djecu; u posljednje četiri godine na repertoaru ih je bilo 16. „Zetski dom" nudi i druge sadržaje za djecu: dramsko-muzičke programe, festivale dječjeg stvaralaštva i sl. Posljednja predstava za djecu izvedena je premijerno u aprilu 2009. godine, a riječ je o koprodukcijskom projektu sa Gradskim pozorištem iz Podgorice.

Pozorište sarađuje sa vaspitno-obrazovnim ustanovama sa Cetinja, ali se ta saradnja odnosi samo na posjete predstavama – ne i na radionice, projekte i sl.

Za djecu koja pripadaju OSI populaciji obezbijeđena je besplatna posjeta pozorištu, ili je cijena ulaznice simbolična. Međutim, ne postoji evidencija o posjećenosti pozorišta od strane djece iz marginalizovanih grupa.

Centralna narodna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević" i JU Gradska biblioteka i čitaonica „Njegoš"

Korisnici/članovi CNB „Đurđe Crnojević" mogu biti djeca s navršenih 16 godina života, dok usluge Gradske biblioteke i čitaonice „Njegoš" koriste učenici i učenice predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta.

Prema podacima iz 2011. godine, CNB bilježi relativno mali broj novih članova na godišnjem nivou (pet). U slučaju Gradske biblioteke taj je broj znatno veći (250), a zabilježen je i blagi porast posjećenosti u odnosu na prethodni period.

Obje biblioteke su adekvatno kadrovski opremljene. Gradska biblioteka nije prostorno prilagođena djeci sa smetnjama u razvoju, a u čitaonici nema odvojenog prostora za djecu, što onemogućava organizovanje različitih aktivnosti.

Aktivnosti za djecu (izložbe, nagradni konkursi za pismene sastave na date teme, pričaonica i sl.) predviđene su godišnjim programom i planom rada Gradske biblioteke. Takođe, Gradska biblioteka ostvaruje saradnju sa osnovnim školama sa Cetinja i iz Rijeke Crnojevića, dok u CNB ovakvih i sličnih programa nema.

Ne postoji posebna evidencija o posjetama djece iz marginalizovanih grupa (osim što Gradska biblioteka bilježi nekoliko pojedinačnih slučajeva upisa ove djece).

Djeca korisnici biblioteka plaćaju članarinu predviđenu cjenovnikom usluga. Đaci prvaci

oslobođeni su plaćanja, no ovu povoljnost koristi samo desetak djece tog uzrasta.

KUD „Njegoš"

Folklorom se trenutno bavi 120 djece (80 djevojčica i 40 dječaka), među kojma su zastupljena i djeca RAE populacije. KUD „Njegoš" ne prati zdravstveno stanje, niti uspjeh u školi svojih članova. Članstvo u Društvu je besplatno.

KUD „Njegoš" organizuje svoje aktivnosti u prostorijama koje im je Prijestonica ustupila na korišćenje.

KUD „Njegoš" je organizator Međunarodnog festivala folklora na kojem učestvuje više folklornih ansambala iz inostranstva i koji se održava svake druge godine. Društvo učestvuje na domaćim i međunarodnim, revijalnim i takmičarskim festivalima folklora.

Vjerske zajednice

Crnogorska pravoslavna crkva

Aktivnosti Crnogorske pravoslavne crkve usmjerene su na afirmaciju mladih ljudi, pronalaženje načina za pomoć u školovanju i humanitarne akcije.

Sa svojih 20 aktivnih članova omladina CPC daje svoj doprinos kulturnom životu Prijestonice. CPC takođe upućuje prijedloge fondacijama za stipendiranje đaka i pomoć u školovanju, kroz razne manifestacije doprinosi afirmisanju talentovane djece, a odvaja i skromna sredstva za razvoj sporta i pomoć najsiromašnijima.

Djeca sa smetnjama u razvoju nijesu uključena u aktivnosti CPC. Međutim, Crkva održava redovne kontakte sa institucijama koje se bave djecom sa smetnjama u razvoju. Pomoć ovim institucijama podrazumijeva finansijsku podršku i donacije pomagala. Komunikacija sa Demokratskim romskim centrom na zavidnom je nivou, kao i aktivnosti na poboljšanju uslova života RAE populacije na Zagrablju. Djeca iz seoskog područja posjećuju CPC uglavnom povodom vjerskih praznika, kada im se uručuju i prikladni pokloni.

Pravoslavna Mitropolija crnogorsko-primorska

Od aktivnosti Crnogorsko-primorske mitropolije namijenjenih djeci treba izdvojiti bogosluženje u crkvi, kao osnovnu duhovno-

vaspitnu djelatnost, rad Crkveno-prosvjetne ustanove Cetinjske bogoslovije i Školu vjeronauke pri Crkvenoj opštini Cetinje. Nekoliko puta godišnje djeca učestvuju na svečanim akademijama i crkvenim svečanostima širom Crne Gore, a Mitropolija organizuje i Sabor pravoslavne djece Crne Gore i duhovno-edukativne ekskurzije.

Bogosloviju pohađa 90 dječaka, a Školu vjeronauke 20 djevojčica i 15 dječaka. Djeca sa smetnjama u razvoju prislužuju oltaru u toku bogosluženja, pohađaju vjeronauku, učestvuju u litijama, akademijama, odlaze na ekskurzije itd. Gotovo u svakoj generaciji učenika Bogoslovije ima bar po jedno dijete RAE populacije. I Bogosloviju i Školu vjeronauke pohađa veliki broj djece iz seoskog područja.

Učenici Cetinja i okolnih krajeva organizovano posjećuju Cetinjski manastir i Riznicu.

Crkva Sveti Antun (Samostan časnih sestara franjevki)

U ovoj katoličkoj crkvi svake godine priprema se dječji Božićni koncerta i cetinjska djeca se tu okupljaju kako bi uvježbavala program. U program se mogu uključiti sva djeca koja to žele, pa tako i djeca sa smetnjama u razvoju. Zbog ograničenog prostora, Božićni koncert izvodi se u „Zetskom domu". U posljednjem periodu, ovaj program godišnje okuplja oko stotinu djece različitih vjerskih opredjeljenja.

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Duško Miljanić

Sport

Zatražene podatke dostavilo je devet sportskih klubova i to:
- dva fudbalska kluba;
- dva košarkaška kluba;
- jedan atletski klub;
- jedan džudo klub;
- jedan streljački klub;
- jedan bilijar klub i
- jedan planinarski klub.

Broj djece uključene u razne sportske aktivnosti:
- fudbal – 155 dječaka i 20 djevojčica;
- košarka – 130 dječaka i četiri djevojčice;
- atletika – 35 dječaka i 48 djevojčica;
- džudo – 29 dječaka i 31 djevojčica;
- streljaštvo – 20 dječaka;
- bilijar – 24 dječaka i
- planinarenje – 20 djevojčica i 30 dječaka.

Dakle, prema podacima navedenih klubova, u Prijestonici se sportskim aktivnostima bavi ukupno 423 dječaka i 133 djevojčice.

S djecom rade treneri sljedećih stručno-obrazovnih profila:
- jedan pedagog fizičke kulture;
- dva profesora fizičke kulture;
- tri viša trenera i
- dva trenera sa „B“ licencom (fudbal).

Ostali treneri su bivši sportisti sa SSS, kao i obrazovani pojedinci iz drugih resora.

Što se prostornih kapaciteta tiče, Bilijar klub „Biljarda“ posjeduje adekvatan prostor, a ostali klubovi plaćaju mjesečni zakup termina u salama škola i Sportskog centra. Izuzetak je Atletski klub „Lovćen“, koji po dogovoru koristi salu OŠ „Njegoš“. Inače, od dvije osnovne škole na Cetinju, jedna uopšte nema fiskulturnu salu.

Prema izjavama predstavnika sportskih uprava, klubovi uglavnom posjeduju utvrđene i zakonom propisane planove rada. Ipak, jedino je Atletski klub dostavio neke preciznije podatke, kao i informaciju da je njihov plan predat Sekretarijatu za kulturu i sport Prijestonice.

U toku takmičarske sezone, svaki od gorenavedenih klubova učestvuje na prvenstvima organizovanim prema uzrastu, a Planinarski klub „Kapetan Angel“ aktivan je na mnogim planinarskim maratonima u zemlji. Neki klubovi učestvuju u organizovanju turnira, kao glavni organizatori ili saradnici.

Prema dostavljenim podacima, Atletski klub i FK „Lovćen“ prate zdravstveno stanje svojih članova, a sistematski pregled organizuju u sportskoj ambulanti u Podgorici. Ostali

klubovi traže od svojih članova/ica da na početku sezone obave sistematski pregled. KK „Cetinje“ zahtijeva pečat i potpis ljekara specijaliste u licenci takmičara. Praćenje zdravstvenog stanja članova/ica sportskih klubova podrazumijeva i konsultacije s roditeljima, a jedino Planinarski klub „Kapetan Angel“ ne prati zdravstveno stanje djece.

Uprave klubova prate i uspjeh u školi svojih članova/ica: sportski direktor FK „Lovćen“ te informacije dobija u direktnom kontaktu sa rukovodstvima škola, neki klubovi (tri) do podataka o uspjehu djece dolaze preko trenera koji su školski nastavnici, a neki u komunikaciji sa roditeljima i kroz povremene kontrole u školi.

U cetinjskim sportskim klubovima nema mnogo djece koja pripadaju marginalizovanim i osjetljivim grupama. Među članovima/icama Atletskog kluba tridesetoro ih je iz ruralnog područja, a ima i djece RAE populacije. Džudo klub „Crnogorac“ je u prethodnom periodu imao jednu takmičarku koja pripada RAE populaciji, kao i više djece sa smetnjama u razvoju; ove godine oni nijesu među članovima/icama kluba. U ostalim klubovima nema djece RAE i OSI populacije, niti djece iz ruralnog područja Cetinja.

U FK „Lovćen“, PD „Kapetan Angel“, Atletskom i Bilijar klubu članstvo je besplatno. U ostalim klubovima članarina se plaća, a prikupljeni novac koristi se za opremu, kraća putovanja, plaćanje zakupa terena i organizovanje takmičenja.

Cetinjski klubovi često učestvuju u organizaciji sportskih događaja. FK „Lovćen“ bio je organizator utakmice Crna Gora – Libija (takmičari uzrasta do 18 godina). Atletski klub je bio suorganizator Međunarodne ulične trke „Oslobođenje Cetinja“ i manifestacije „Olimpijski karavan – olimpijska baklja“, a organizovao je i više kroseva na nivou opštine. Ovaj je klub sarađivao sa Kancelarijom za prevenciju narkomanije i pomogao u organizovanju takmičarskog programa u okviru „Dječje nedjelje“. KK „Lovćen“ bio je organizator košarkaških turnira na državnom nivou koji su se održavali na Cetinju. Bilijar klub „Biljarda“ organizovao je prvenstvo grada i prvenstvo Crne Gore za juniore (oktobar i ljeto 2011. godine). Džudo klub „Crnogorac“ organizator je tradicionalnog Međunarodnog turnira, koji se održava povodom 13. novembra, dana Prijestonice Cetinje, kao i državnog prvenstva u džudou. PD „Kapetan Angel“ organizovalo je „Prvi lovćenski planinarski maraton“. Među ostalim klubovima nema organizatora niti suorganizatora sportskih takmičenja i manifestacija. Razlog je, kako navode, izostanak finansijske podrške.

Ekologija

Nacionalni park „Lovćen“ i Nacionalni park „Skadarsko jezero”

Saradnja NP „Lovćen” i cetinjskih vaspitno-obrazovnih ustanova za sada je samo povremena. Ipak, postoji tendencija poboljšanja, pa je NP „Lovćen“ samo u toku protekle godine organizovano posjetilo 270 učenika osnovnih škola „Njegoš“ i „Lovćenski partizanski odred”. S druge strane, NP „Skadarsko jezero” posjetili su jedino učenici i učenice osnovne škole „Boro Vukmirović” iz Rijeke Crnojevića.

Nacionalni parkovi nude raznovrsne, edukativne i djeci prilagođene sadržaje. Nekoliko puta godišnje organizuju se radionice kojima se obilježavaju važni ekološki datumi, a kalendar aktivnosti, promotivni materijal i sl., dostavlja se školama.

Djeca sa Cetinja ne plaćaju posjetu NP „Lovćen“. I ulaz u NP „Skadarsko jezero” besplatan je za djecu do sedam godina, dok djeca školskog uzrasta imaju 50% popusta na cijenu ulaznice (dva eura).

Za razliku od NP „Skadarsko jezero”, NP „Lovćen” nudi i sadržaje namijenjene djeci sa smetnjama u razvoju. Djeca iz Zavoda za gluvonijeme u Kotoru (u pratnji lica kvalifikovanog za gestovni jezik) više puta su boravila u ovom nacionalnom parku.

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Duško Miljanić

NVO sektor

Prema podacima Sekretarijata za socijalnu politiku i mlade, na Cetinju je osnovano šest nevladinih organizacija koje se bave djecom. U ovaj dokument uključeni su podaci koje smo dobili od: NVO Romi sa Cetinja, NVO Udruženje paraplegičara, NVO Zdrava škola, NVO Razvitak i NVO Izviđački odred „Gojko Kruška". Sa ostalima nijesmo uspjeli stupiti u kontakt.

NVO Romi sa Cetinja

Glavni ciljevi NVO Romi sa Cetinja su: poboljšanje života Roma, rješavanje stambenog pitanja, obrazovanja i zaposlenja Roma.

Populacija djece romske nacionalnosti koja živi na Cetinju obuhvata:
- 45 djece uzrasta do 18 godina;
- 14 djece korisnika MOP-a;
- jedno dijete sa jednim roditeljem i
- dvoje djece izbjeglica.

Prema podacima ove NVO, među djecom RAE populacije koja žive na Cetinju nema djece sa smetnjama u razvoju, beskućnika, skitnica, djece koja prose, djece koja nijesu upisana u matičnu knjigu rođenih, niti one koja su napustila školu.

Sva djeca koja pripadaju ovoj grupaciji uključena su u obrazovni sistem i to:
- troje djece upisano je vrtić;
- 21 dijete pohađa osnovnu školu i
- četvoro djece pohađa srednju školu.

Sva djeca RAE populacije dobila su besplatne udžbenike, ali ne i školski pribor. Ova NVO ističe da djeca RAE populacije nemaju problema sa nasiljem u školama, kao ni na javnim mjestima. Ova djeca nijesu uključena u sportska, folklorna i druga udruženja u gradu.

NVO Udruženje paraplegičara, Cetinje

Udruženje je osnovano 1.6.2004. godine. Misija Udruženja je poboljšavanje položaja osoba sa invaliditetom, njihovo osposobljavanje za koristan, kvalitetan život u zajednici, informisanje i promovisanje njihovih interesa.

Udruženje paraplegičara Cetinja okuplja 28 članova i članica (paraplegičari, osobe sa sličnim oboljenjima, kao i one koje mogu i žele da doprinesu radu Udruženja), od čega su dvoje mlađi od 18 godina (jedna osoba sa Trešnjeva, jedna sa Cetinja).

U cetinjskim školama ne postoje individualni planovi rada za djecu OSI populacije, niti

personalni asistenti kao oblik podrške u okviru redovne nastave. Jedan član Udruženja pohađao je nastavu u Zavodu za invalidnu djecu i omladinu, u Podgorici.

U Prijestonici Cetinje ne postoji nijedno udruženje čiji je rad vezan za područje muzike i, uopšte, kulture, a koje je svoj program prilagodilo djeci koja pripadaju OSI populaciji.

NVO Zdrava škola

NVO Zdrava škola formirana je 25. 11. 2009. godine, a njena je misija unapređivanje obrazovnog sistema Prijestonice i približavanje savremenim obrazovnim tokovima.

NVO Zdrava škola broji 20 članova i članica. Za dvije godine postojanja ove NVO, 50 učenika osnovnih i oko 200 učenika srednjih škola bilo je direktno uključeno u realizaciju njenih projekata. Aktivisti NVO Zdrava škola (njih pet) rade na formiranju grupe volontera.

Do sada su sve aktivnosti realizovane u stanovima članova i članica ove NVO, koja, između ostalog, ima pripremljen program pravne edukacije djece i mladih, kao i njihovih roditelja. Kako je sprovođenje pravne edukacije ovako široke ciljne grupe odgovoran i ozbiljan rad, za ostvarivanje postavljenih ciljeva i za kontinuiran rad NVO Zdrava škola neophodno je obezbijediti adekvatan prostor.

U 2010. godini NVO Zdrava škola realizovala je četiri veoma značajna i uspješna projekta. U toku 2011. godine organizovano je obilježavanje Evropskog dana parkova, a članovi i aktivisti ove NVO aktivni su učesnici u izradi LPAM-a i LPAD-a.

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Risto Božović

NVO Razvitak

Ciljevi ove NVO odnose se na obezbjeđivanje stručne pomoći djeci i omladini sa smetnjama i teškoćama u razvoju. NVO Razvitak okuplja 16 djece uzrasta do 18 godina. U redovni sistem vaspitanja i obrazovanja uključeno je 14 djece, od čega sedmoro radi po individualnim planovima rada i podrške. U specijalizovani vid vaspitanja i obrazovanja uključeno je četvoro djece.

Djeca i roditelji upoznaju se sa svojim pravima putem seminara i edukativnih materijala. Djeca nijesu uključena u neformalno obrazovanje, niti u rad nekog sportskog ili kulturnog udruženja.

Izviđački odred „Gojko Kruška"

Izviđački odred „Gojko Kruška" osnovan je 13. 7. 1955. godine. Rad Odreda je javan i obavlja se prema Planu i Programu Saveza izviđača Crne Gore i WOSM-a (World Organization of the Scout Movement). Odred je 2000. godine registrovan kao NVO (iako to nije slučaj sa ostalim članicama WOSM-a, kojih ima 193).

U Odredu sada aktivno radi 112 članova/ica (64 članice i 48 članova), svrstanih u tri starosne kategorije:

- najmlađi (7–15 godina) – 55 članova, od čega 30 djevojčica i 25 dječaka;
- stariji (15–20 godina) – 40 članova, od čega 28 ženskih i 15 muških i
- veterani.

Sa članstvom rade četiri instruktora prvog instruktorskog stepena, a Odred povremeno angažuje dva do tri profesora/nastavnika za držanje stručnih predavanja.

Odred raspolaže podrumskim prostorom Gimnazije i opremom, nabavljenom uz pomoć sponzora. Svakog vikenda organizuju se obavezne radionice.

Odred „Gojko Kruška" ovogodišnji je prvak Crne Gore u svim izviđačkim kategorijama. Učestvovao je i na takmičenjima na pet međunarodnih akcija, na kojima je osvojio brojne nagrade. U Odredu se redovno prati zdravstveno stanje i uspjeh u školi članova i članica, dok se njihova fizičko-mentalna spremnost provjerava na pripremama.

U Odred su uključena tri člana sa smetnjama u razvoju, ali za rad sa njima nema stručnog saradnika. Trenutno nema pripadnika RAE populacije, niti djece iz ruralnog područja.

Mjesečna članarina za najmlađe izviđače iznosi jedan euro, a za starije pet eura. Od tog se novca za Savez izviđača Crne Gore godišnje izdvaja 3,5 eura po članu, a ostalo se koristi za nabavku neophodnih sredstava.

U toku prošle godine, Odred je učestvovao na mnogim manifestacijama u Prijestonici, a organizovao je tri samostalne akcije na kojima su učestvovala djeca.

Analiza stanja

Problemske oblasti i problemi

PROBLEM 1
Nemogućnost da se djeca, iz svih društvenih grupa, kontinuirano bave igrom, sportom i rekreacijom.

Ključni uzrok 1.1.
Nepostojanje adekvatnog prostora za igru, prilagođenog potrebama djece predškolskog uzrasta.
Poduzroci:
- nedostatak namjenski opremljenog, sigurnog i ograđenog prostora namijenjenog djeci;
- nedovoljan broj igraonica za djecu (jedna privatna);
- neadekvatan smještaj rekvizita za igru (u sklopu kafića);
- oskudnost i ruiniranost mobilijara u gradskom parku, namijenjenog igri djece.

Ključni uzrok 1.2.
Nedostupnost kvalitetnih sportskih sadržaja svoj djeci, a posebno djeci iz marginalizovanih grupa i iz ruralnog područja.
Poduzroci:
- nedovoljan broj sportskih aktivnosti na nivou škola;
- nedovoljno kvalitetni sadržaji na časovima fizičkog vaspitanja;
- nedovoljno sportskih aktivnosti u koje su uključene djevojčice;
- nepostojanje sportskih aktivnosti namijenjenih djeci sa smetnjama u razvoju;
- nedovoljna empatičnost i stručnost trenera za rad sa djecom sa smetnjama u razvoju;
- neprilagođenost prostora i rekvizita za djecu sa smetnjama u razvoju;
- nemogućnost roditelja da finansiraju sportske aktivnosti djece (posebno RAE, korisnici MOP-a i djeca iz ruralnog područja);
- nemogućnost organizovanja sportskih sadržaja za djecu iz ruralnih područja zbog malog broja djece, nedostatka prevoza i slobodnog vremena djece (Trešnjevo).

Ključni uzrok 1.3.
Nedostatak i/ili neadekvatna opremljenost infrastrukture za sport i rekreaciju.
Poduzroci:
- nedostatak prostora (sala) na nivou grada;
- neadekvatna opremljenost i ruiniranost postojećih sala u školama;

- nepostojanje sale za fizičko vaspitanje u OŠ „Lovćenski partizanski odred" („LPO");
- održavanje nastave fizičkog vaspitanja u neadekvatnom prostoru – poluadaptirane učionice (OŠ „LPO", OŠ „Boro Vukmirović" i OŠ „Šunjo Pešikan");
- dotrajalost i zastarjelost postojećih rekvizita za fizičko vaspitanje i nedostatak osnovnih sredstava za rad, tj. sportske aktivnosti;
- nepostojanje atletske staze;
- nepostojanje trim-staze;
- nepostojanje biciklističke staze;
- nepostojanje košarkaških terena u gradskim naseljima i parkovima, kao i u OŠ „LPO";
- nepostojanje staze i/ili platforme za rolere i skejtbord;
- nepostojanje bazena, klizališta;
- otežano organizovanje sportskih manifestacije zbog potraživanja velikog broja dokumenata od strane Opštine;
- veoma loša fizička pristupačnost postojećih sportskih objekata i terena.

PROBLEM 2

Nedostatak kulturnih sadržaja namijenjenih djeci.

Ključni uzrok 2.1.

Nepovezanost kulturnih i obrazovnih institucija.

Poduzroci:

- nedovoljno razvijena saradnja vaspitno-obrazovnih i kulturnih ustanova;
- nedovoljno razvijena saradnja umjetničkih fakulteta sa ostalim vaspitno-obrazovnim institucijama;
- neiskorišćenost infrastrukture kulturnih institucija u gradu za kontinuirano sprovođenje kreativnih i kulturnih programa sa djecom kao ključnim akterima;
- izostanak inicijative od strane škola za ustanovljavanje kontinuirane saradnje sa kulturnim institucijama;
- potpuna izolovanost djece iz ruralnih područja od svih kulturnih dešavanja (cjelokupan kulturni život odvija se u školama).

Ključni uzrok 2.2.

Nedostatak prostora i kapaciteta za aktivnosti djece.

Poduzroci:

- nepostojanje bioskopa;
- nepostojanje dječjeg pozorišta;
- nepostojanje lutkarskog pozorišta;
- veoma rijetko prikazivanje predstava za djecu u postojećem pozorištu;
- nepostojanje kulturnih sadržaja namijenjenih djeci sa smetnjama u razvoju i djeci RAE populacije te njihova neuključenost u postojeće sadržaje;
- nepostojanje mjesta na kojima bi se djeca okupljala i imala na raspolaganju

besplatne kreativne sadržaje (ples, gluma, pjevanje, slikanje, fotografija);
- nepostojanje posebne prostorije za rad sa djecom, čitaonice za djecu te nedostatak kreativnih programa namijenjenih djeci u Gradskoj biblioteci;
- nedovoljna iskorišćenost galerije za radove predškolske djece u vrtiću u Ul. Jabučka bb;
- nepostojanje izložbenih prostora za dječje likovne, tehničke i druge radove.

Ključni uzrok 2.3.
Neinformisanost djece o mogućnostima provođenja slobodnog vremena u gradu.
Poduzroci:
- nepostojanje lokalnih medija;
- nedovoljan broj informativnih punktova na najfrekventnijim mjestima u gradu.

PROBLEM 3
Nedovoljno razvijena ekološka svijest.

Ključni uzrok 3.1.
Nedovoljno afirmisana ekološka načela.
Poduzroci:
- nepostojanje specifičnih ekoloških projekata u okviru vrtića;
- neaktivnost ekoloških sekcija u okviru gradskih škola;
- nedostatak ekoloških radionica, ekoloških društava (gorani);
- nedostatak ekoloških akcija (pošumljavanje, uređenje školskih dvorišta, gradskih javnih površina, čišćenje parkova, takmičenja u znanju o ekologiji, najljepši balkon, najljepša bašta, fotografije najljepšeg/najružnijeg dijela grada itd.)
- neinformisanost o recikliranju otpada i nedostatak odvojenih kontejnera za klasifikaciju otpada.

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Risto Božović

PROBLEM 4
Nedostatak građanskih inicijativa.

Ključni uzrok 4.1.
Neaktivnost NVO sektora.
Poduzroci:
- neafirmisanost ideje volonterizma;
- nezainteresovanost odraslih (roditelja).

Ključni uzrok 4.2.
Nedostatak stručnog kadra.
Poduzroci:
- nedovoljan broj stručnjaka obučenih za rad sa djecom u oblasti kulture, sporta i ekologije;
- nedostatak kontinuiranih programa stručnog usavršavanja postojećeg kadra.

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Zoran Jovanović Maccak

Strateški cilj

Kvalitetno provođenje slobodnog vremena djece Prijestonice Cetinje

Tabela 2: Specifični cilj 1 – Osnovana JU Dječji savez Prijestonice Cetinje

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Formiranje komisije za osnivanje JU Dječji savez.	Formirana komisija.	• Prijestonica Cetinje	Do kraja 2012.	• Prijestonica Cetinje	100,00 €
2. Obezbjeđivanje prostora za funkcionisanje JU Dječji savez.	Obezbijeđen prostor za funkcionisanje JU Dječji savez.	• Prijestonica Cetinje	Do kraja 2013.	• Prijestonica Cetinje	Ne zahtijeva finansijska sredstva
3. Opremanje prostora JU Dječji savez: kancelarijski mobilijar, didaktička sredstva i materijali, mobilijar za prostorije za rad djece.	Opremljen prostor.	• Prijestonica Cetinje	Do kraja 2013.	• Prijestonica Cetinje • biznis sektor • donatori • Ministarstvo prosvjete i sporta • Zavod za školstvo • NVO sektor	15.000,00 €
4. Održavanje osnivačke skupštine.	Održana osnivačka skupština.	• Prijestonica Cetinje	Do kraja školske 2013/2014. godine	• Prijestonica Cetinje	100,00 €
Ukupno					**15.200,00 €**

Strateški cilj

Omogućeno kontinuirano bavljenje igrom, sportom i rekreacijom djeci iz svih društvenih grupa.

Tabela 3: Specifični cilj 2 – Postojanje adekvatnog prostora na otvorenom za igru djece

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Pronalaženje i izbor adekvatnog prostora za igralište.	Određen prostor za igralište.	• Sekretarijat za urbanizam • Sekretarijat za komunalne djelatnosti	Do kraja 2012.	• Prijestonica Cetinje	10.000,00 €
2. Opremanje igrališta mobilijarom i osvjetljenjem.	Opremljeno i osvijetljeno igralište.	• Prijestonica Cetinje • Elektrodistribucija	Do kraja implementacije LPAD-a.	• donatori • biznis sektor • NVO sektor	5.000,00 €
3. Ograđivanje i obezbjeđivanje igrališta.	Ograđeno i obezbijeđeno igralište.	• Prijestonica Cetinje	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Prijestonica Cetinje • donatori • biznis sektor • NVO sektor	10.000,00 €
4. Izgrađivanje adekvatnog prilaza i nabavka mobilijara (najmanje dva rekvizita) prilagođenog djeci sa smetnjama u razvoju.	Izgrađen prilaz i postavljeni rekviziti.	• Prijestonica Cetinje	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Prijestonica Cetinje • donatori • biznis sektor • NVO sektor	5.000,00 €
Ukupno					**30.000,00 €**

Tabela 4: Specifični cilj 3 – Izgrađena nova i rekonstruisana postojeća infrastruktura za sport i rekreaciju

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Obnavljanje postojećih terena za tenis u dvorištima austrougarskog i italijanskog poslanstva.	Obnovljeni tereni.	• Prijestonica Cetinje • Centralna biblioteka „Đurđe Crnojević" • RZZSK Crne Gore	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Prijestonica Cetinje • Centralna biblioteka „Đurđe Crnojević" • RZZSK Crne Gore • biznis sektor • donatori • NVO sektor	3.000,00 €
2. Izgradnja biciklističke i roler-staze na nivou grada.	Izgrađena biciklistička i roler-staza.	• Prijestonica Cetinje • Sekretarijat za urbanizam • Sekretarijat za komunalne djelatnosti	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Prijestonica Cetinje • Ministarstvo prosvjete i sporta • donatori • biznis sektor	10.000,00 €
3. Obilježavanje dijela staze (prema propisanim standardima) za pješake i invalidska kolica.	Staza adekvatno obilježena i bezbjedna za sve korisnike, uključujući i djecu koja koriste ortopedska i druga pomagala za kretanje.	• Prijestonica Cetinje • Sekretarijat za urbanizam • Sekretarijat za komunalne djelatnosti	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Prijestonica Cetinje • Ministarstvo prosvjete i sporta • donatori • biznis sektor	3.000,00 €
4. Izgradnja trim-staze.	Izgrađena trim-staza.	• Prijestonica Cetinje • Sekretarijat za urbanizam • Sekretarijat za komunalne djelatnosti	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Prijestonica Cetinje • Ministarstvo prosvjete i sporta • donatori • biznis sektor	10.000,00 €

Nastavak Tabele 4

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
5. Postavljanje pokretnih sportskih rekvizita (koševi, mali golovi, stolovi za stoni-tenis, mreže za odbojku itd.) na slobodnim površinama u naseljima Gipos, IV jul, Kongo i Željezara.	Postavljeni pokretni sportski rekviziti.	• Prijestonica Cetinje • Sekretarijat za sport	Do kraja implementacije LPAD-a.	• donatori • biznis sektor	6.000,00 €
6. Osnivanje fonda za finansiranje sportskih aktivnosti za djecu iz marginalizovanih grupa.	Osnovan fond za finansiranje sportskih aktivnosti.	• Prijestonica Cetinje • Sekretarijat za sport	Do kraja implementacije LPAD-a.	• donatori • biznis sektor	2.000,00 €
Ukupno					**34.000,00 €**

PODRUČJE: VASPITANJE I OBRAZOVANJE

U Prijestonici Cetinje formalnim obrazovanjem obuhvaćeno je 2.795 djece: 1.383 djevojčice i 1.412 dječaka. Djeca su raspoređena u devet javnih ustanova:

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje
- JPU „Zagorka Ivanović“ (207 ž., 260 m.)[3]

Osnovnoškolsko obrazovanje
- OŠ „Lovćenski partizanski odred“ (358 ž., 363 m.)
- OŠ „Njegoš“ (281 ž., 315 m.)
- OŠ „Boro Vukmirović“, Rijeka Crnojevića (18 ž., 11 m.)
- OŠ „Šunjo Pešikan“, Trešnjevo (7 ž., 7 m.)

Srednjoškolsko obrazovanje
- Gimnazija „Cetinje” (183 ž., 166 m.)
- Srednja likovna škola „Petar Lubarda“ (45 ž., 28 m.)
- Srednja stručna škola (179 ž., 217 m.)

Muzičko obrazovanje
- Škola za osnovno muzičko obrazovanje „Savo Popović“ (105 ž., 45 m.)

U odnosu na broj djece, prostorni kapaciteti vaspitno-obrazovnih ustanova su zadovoljavajući. U dvjema seoskim školama postoji čak i višak prostora s obzirom na trenutni broj djece. Jedna osnovna škola nema fiskulturnu salu.

[3] Oznake m. i ž. odnose se na muški, odnosno ženski pol djeteta.

Prema mišljenju uprava vaspitno-obrazovnih ustanova, higijena je u svim objektima na solidnom nivou. U OŠ „Njegoš“ postoji problem dotrajale krovne konstrukcije i bravarije, a sportske terene i dvorište treba urediti. Većina ustanova ima nezadovoljavajuće riješeno grijanje i to zbog malog broja radijatora raspoređenih u prostranim učionicama s visokim plafonima. Sve vaspitno-obrazovne ustanove posjeduju biblioteku, kabinet za informatiku (ili računare) i jedan broj opremljenih kabineta (za hemiju, biologiju, fiziku). U okviru dvije osnovne škole postoje stomatološke ordinacije. Samo jedna škola i jedan vrtić posjeduju kuhinje za djecu; u ostalim ustanovama obrok za djecu nije predviđen. Produženi boravak za prvake organizovan je u dvije osnovne škole. Neke od škola imaju video nadzor (Srednja likovna škola „Petar Lubarda“, OŠ „LPO“, OŠ „Boro Vukmirović“).

Vaspitno-obrazovni kadar – profesori, nastavnici, vaspitači, medicinske sestre, personalni asistenti – odgovara potrebama škola. Od stručnih saradnika, u vrtiću su angažovani pedagog i logoped, u dvije osnovne škole pedagog i bibliotekar, a u jednoj psiholog. Gimnazija ima jednog stručnog saradnika – pedagoga. Ostale škole nemaju stručne saradnike, ili ih nijesu naveli u izvještaju.

Usavršavanje kadra organizovano je putem seminara koje su realizovali Ministarstvo prosvete i sporta, Zavod za školstvo i Centar za stručno usavršavanje. Kursevi stranih jezika i okrugli stolovi na teme inkluzije i kvaliteta obrazovanja predstavljaju vidove dodatne edukacije. Većina kadra edukovana je putem sljedećih seminara:

- Seminar inkluzivnog obrazovanja;
- Interaktivne metode u nastavi;
- Teorijske osnove kurikuluma i predmetni programi za devetogodišnju osnovnu školu;
- Ocjenjivanje i procjenjivanje u nastavi (samoevaluacija);
- Obuka za direktore;
- ICT koordinatori;
- Personalni razvoj nastavnika na nivou škole i
- Obuka za trenere za realizaciju seminara.

U vrtiću boravi sedmoro djece sa smetnjama u razvoju. Djecu prate tri personalna asistenta; jedan asistent je do ove godine radio u vrtiću, a trenutno je angažovan u OŠ „Njegoš“ kao podrška dječaku koji je lani pohađao predškolsku ustanovu. Obje osnovne škole pohađa po jedno dijete sa smetnjama u razvoju, a ima ih i u Gimnaziji. Međutim, nijedno od djece koja pohađaju Gimnaziju ne posjeduje rješenje Komisije za usmjeravanje djece sa smetnjama u razvoju pa im nijesu dodijeljeni personalni asistenti.

Slična je situacija i u Srednjoj stručnoj školi: od sedmoro djece sa smetnjama u razvoju (s motoričkim, psihičkim i poremećajima ponašanja), nijedno nema odgovarajuće rješenje, pa time ni mogućnost da dobije podršku personalnog asistenta. Srednju likovnu školu „Petar Lubarda“ pohađa jedna djevojčica sa smetnjama u razvoju; na osnovu rješenja Komisije, ona ostvaruje pravo na 30% plana podrške.

Postojećim formalnim sistemom obrazovanja trenutno je obuhvaćeno više od 17 djece sa smetnjama u razvoju. Samo devetoro djece dobilo je rješenje od Komisije za usmjeravanje djece sa smetnjama u razvoju. Dakle, odnos djece sa smetnjama u razvoju i personalnih asistenata jeste 3:1.
Formalnim obrazovanjem i vaspitanjem obuhvaćeno je 29 pripadnika RAE populacije. Šestoro ove djece boravi u vrtiću, 21 dijete pohađa osnovnu, a samo dvoje srednju školu.

Osim na redovnim roditeljskim sastancima, roditelji se uključuju u odlučivanje o vaspitanju i obrazovanju djece kroz rad u savjetima roditelja i školskim odborima. Nijesu zabilježeni slučajevi povrijeđene djece u vrtiću. Ni u dvije osnovne škole koje se nalaze u ruralnom području Cetinja nije bilo povreda, a sva djeca su osigurana. Zabilježeno je nekoliko lakših povreda djece koja pohađaju osnovne škole u gradskom području; u te dvije škole osigurano je 119 đaka. Tri srednje škole ne raspolažu podacima o broju osigurane djece jer takva evidencija nije u njihovoj nadležnosti. Jedan učenik Srednje stručne škole slomio je ruku na času fizičkog vaspitanja.

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Zoran Jovanović Maccak

Broj osnovaca koji koriste prevoz do škole iznosi 64. Njima je obezbijeđen organizovan prevoz od Opštine do škole, ili koriste školsko vozilo. Srednjoškolaca koji putuju do škole ima 38; oni svoj prevoz sami organizuju.

Nijedno od osnovnoškolske djece nije napustilo školu. Nekoliko djece romske nacionalnosti neredovno pohađa školu, pa se u rješavanje tog problema uključio Centar za socijalni rad. Zbog loše discipline i velikog broja neopravdanih časova, iz tri srednje škole izbačeno je 25 učenika/ca.

Prema predočenim podacima, oko 70% đaka osnovnih škola iz gradskog područja išlo je na ekskurziju. Škole iz ruralnog područja nijesu organizovale ekskurziju i to zbog finansijske nemogućnosti roditelja. U dvije srednje škole odziv je bio 80% od ukupnog broja učenika. U Srednjoj stručnoj školi 48% učenika išlo je na ekskurziju.

Nijedna škola, ni osnovna, ni srednja, nema individualne planove podrške za nadarenu djecu. Nastavnici koji prepoznaju nadarenost svojih učenika trude se da ih podstaknu kroz rad na dodatnim časovima i sekcijama, organizovanim kao neformalni vid nastave.

Neformalni vidovi obrazovanja u osnovnim školama odvijaju se kroz: dramsku, literarnu, informatičku sekciju, sekciju samoodbrane, sekciju mladih biologa, ekološku i izviđačku sekciju. U saradnji sa MUP-om i Vatrogasnom službom, održana je radionica „Saobraćajni čas“ i obuka za spašavanje u slučaju zemljotresa. Posebna pažnja poklanja se radionicama posvećenim razvijanju ekološke svijesti mladih. Neformalnu edukaciju učenika sprovode i nevladine organizacije Forum MNE, iz Podgorice i NVO Mladi vama, sa Cetinja, kao i cetinjska Kancelarija za prevenciju narkomanije. Gimnazijalci su dodatno edukovani putem sljedećih seminara i obuka:

- Upoznavanje EU (u organizaciji CEMI-ja);
- Prevencija narkomanije;
- Obuka za izradu projekata;
- Beskonfliktno rješavanje problema;
- Odnos prema osobama sa invaliditetom;
- Podizanje ekološke svijesti i
- Zloupotreba psiho-aktivnih supstanci.

Što se tiče učešća na takmičenjima, treba pomenuti uspjeh Srednje likovne škole, čiji su učenici postigli odlične rezultate na konkursima u zemlji i inostranstvu. Takođe su bili zapaženi javni časovi u organizaciji Osnovne muzičke škole. Vrtić svake godine organizuje smotru dječjeg folklornog stvaralaštva, priprema godišnje priredbe, učestvuje u obilježavanju praznika u Prijestonici i šire, kao i na festivalima, likovnim konkursima i sl.

Analiza stanja

Problemske oblasti i problemi

PROBLEM 1

Neodgovarajući uslovi za vaspitanje i obrazovanje djece predškolskog uzrasta.

Ključni uzrok 1.1.

Nepostojanje socijalnih servisa za smještaj i brigu o djeci uzrasta do jedne godine.
Poduzroci:

- nepostojanje adekvatnih kapaciteta za smještaj i brigu o djecu uzrasta do jedne godine;
- nepostojanje bebi-siting servisa.

Ključni uzrok 1.2.

Neadekvatni tehnički i prostorni kapaciteti.
Poduzroci:

- nedostatak prostornih kapaciteta za djecu jaslenog uzrasta u objektima vrtića u donjem dijelu grada;
- neadekvatno i nebezbjedno opremljeni sanitarni čvorovi (mali broj WC šolja, glatke i klizave pločice, oštre ivice mobilijara);
- ruiniranost objekata Centralnog vrtića i vrtića na Obilića poljani;
- nedostatak klima-uređaja u vrtićima;
- nedovoljna količina ili nepostojanje mobilijara u dvorištima sva tri objekta;
- ugroženost dvorišnih prostora namijenjenih djeci usljed nepoštovanja posjeda vrtića od strane građana;
- nedostatak čuvara vrtića u noćnim časovima;
- nedostatak parking prostora i neregulisanost saobraćaja ispred objekta u Jabučkoj ulici;
- nedostatak smještajnih kapaciteta za djecu u ruralnim područjima Prijestonice.

PROBLEM 2

Neadekvatni uslovi za izvođenje nastave i vannastavnih aktivnosti.

Ključni uzrok 2.1.

Smanjenje broja djece koja se upisuju u školu, iz generacije u generaciju.
Poduzroci:

- pad stope nataliteta;
- povećanje stope iseljavanja.

Ključni uzrok 2.2.

Nedostatak tehničkih i prostornih kapaciteta za kvalitetno izvođenje nastave.
Poduzroci:

- nepostojanje sale za fizičko vaspitanje u OŠ „LPO”;
- ruiniranost i neadekvatna opremljenost sale za fizičko vaspitanje u OŠ „Njegoš”;
- neuslovnost i ruiniranost učionica koje služe za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja u školama na Trešnjevu i u Rijeci Crnojevića;
- neuslovnost, neuređenost i neograđenost školskih dvorišta i u gradu i na selima;
- nedostatak, dotrajalost ili zastarjelost didaktičkih, tehničkih i ostalih sredstava,

neophodnih za kvalitetno izvođenje nastave;
- nedostatak materijala i sredstava za rad učenika/ca u Srednjoj likovnoj školi;
- nemogućnost obezbjeđivanja boravka djece u školi u slučaju neodržavanja nastavnog časa;
- nedostatak kabineta za strane jezike, geografiju, muzičko vaspitanje, biologiju i hemiju;
- neopremljenost školskih biblioteka obaveznom lektirom (pogotovo knjiga iz reformisanog programa), naročito u ruralnom području;
- loš kvalitet ili nepostojanje internet veze u školama ruralnog područja (nemogućnost održavanja nastave informatike);
- nedostatak ili neorganizovanost školskih kuhinja (kantina);
- loša opremljenost i higijena sanitarnih čvorova;
- nefunkcionalnost i slab intenzitet grijanja;
- nepostojanje školskih ormarića (za knjige, pribor, opremu i garderobu);
- neuslovno i nebezbjedno potkrovlje OŠ „Njegoš";
- neadekvatna opremljenost prostora za kvalitetno sprovođenje nastave i aktivnosti u okviru produženog boravka učenika pripremnih razreda;
- neuslovnost, loša opremljenost i nedovoljna bezbjednost školskih igrališta;
- neriješeno pitanje organizovanog prevoza djece iz prigradskih naselja koja su od škole udaljena više od dva kilometara;
- nepostojanje prevoza, pa tako i krajnja izolovanost djece iz ruralnog područja Prijestonice.

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Zoran Jovanović Maccak

Ključni uzrok 2.3.
Nedostatak kadra.
Poduzroci:
- nezainteresovanost stručnih saradnika/ca za svakodnevne poteškoće učenika;
- nedovoljna motivisanost nastavnika/ca za kvalitetno izvođenje nastave;
- nespremnost nastavnika/ca i profesora/ica, pogotovo onih starijih, da prihvate savremene oblike rada i metode učenja;
- nemogućnost učenika da izaberu željeni izborni predmet zbog nedostatka odgovarajućeg nastavnog kadra;
- nepostojanje stručnih saradnika u školama ruralnog područja (pedagog, psiholog).

Ključni uzrok 2.4.
Nedostatak neformalnih oblika obrazovanja.
Poduzroci:
- nedostatak kontinuiteta u radu ili potpuna neaktivnost školskih sekcija;
- nemogućnost održavanja vannastavnih aktivnosti u školama ruralnog područja zbog toga što i djeca i nastavnici imaju samo jedan prevoz;
- nedostatak vaninstitucionalnih programa vezanih za učenje stranih jezika, razvijanje ekološke i saobraćajne kulture i sl.;
- nedostatak kreativnih radionica iz oblasti likovne, dramske, plesne i muzičke umjetnosti;
- nepostojanje srednje muzičke škole u Prijestonici, pa time i nemogućnost povezivanja osnovnog i visokog muzičkog obrazovanja.

Ključni uzrok 2.5.
Nedovoljna uključenost učenika/ca i roditelja u procese planiranja i odlučivanja u školama.
Poduzroci:
- neobaviještenost roditelja o mogućnostima participacije u vaspitno-obrazovnom procesu;
- nezainteresovanost roditelja za učešće u radu vaspitno-obrazovnih ustanova (tj. za bilo koji angažman koji nije motivisan ličnim interesima);
- nedovoljna obaviještenost i slabo znanje roditelja o savremenim vaspitnim i obrazovnim tendencijama;
- izostanak povezanosti i saradnje na relaciji profesor – učenik – roditelj;
- rad Đačkog parlamenta postoji samo „na papiru" (škola u Rijeci Crnojevića).

PROBLEM 3
Nezadovoljavajuće funkcionisanje inkluzivnog vaspitanja i obrazovanja.

Ključni uzrok 3.1.
Veoma mali procenat djece sa smetnjama u razvoju koja su uključena u redovni obrazovni sistem.
Poduzroci:
- nedostatak stručno vođenih programa za djecu sa smetnjama u razvoju;

- nedostatak kvalitetnih i kontinuiranih programa edukacije vaspitno-obrazovnog kadra;
- nedostatak obuke za gestovne tumače;
- arhiktektonske barijere na prilazima vaspitno-obrazovnim ustanovama (osim OŠ „Njegoš”);
- nedostatak adekvatnog prevoza (niskopodni kombi);
- nedostatak kontinuiranih programa podrške i nedovoljan broj personalnih asistenata.

Ključni uzrok 3.2.
Veoma mala obuhvaćenost djece romske nacionalnosti vaspitno-obrazovnim sistemom.
Poduzroci:
- nepostojanje programa podrške za djecu romske populacije;
- udaljenost mjesta življenja od vaspitno-obrazovnih institucija;
- dominacija tradicionalnih shvatanja – favorizovanje muške djece i nedovoljno vrednovanje obrazovanja;
- slaba motivisanost roditelja;
- nedostatak pomoći pri učenju u školi za djecu koja iz bilo kog razloga ne dobijaju adekvatnu pomoć kod kuće, i/ili imaju problem jezičke barijere;
- nemogućnost roditelja da obezbijede prateći pribor, opremu i odjeću (iako knjige i dio pribora dobijaju besplatno).

Ključni uzrok 3.3.
Nezadovoljavajući tretman djece iz ruralnog područja.
Poduzroci:
- nedovoljna saradnja između vaspitno-obrazovnih institucija na kompletnom području opštine;
- slaba povezanost (edostatak zajedničkih projekata i aktivnosti) sa gradskim školama;
- neujednačenost sa gradskom djecom kada je riječ o realizovanju određenih aktivnosti predviđenih Planom (npr. za djecu sa Trešnjeva „Škola u prirodi” nepoznat je pojam, djeca iz ruralnih područja ne idu na polumatursku ekskurziju i sl.);
- neujednačenost kriterijuma u vrednovanju učeničkog rada, što dovodi do poteškoća prilikom prelaženja na viši nivo obrazovanja;
- nepostojanje programa podrške djeci i roditeljima u seoskom području;
- nefunkcionisanje sistema stipendiranja od strane lokalne uprave.

Ključni uzrok 3.4.
Neadekvatan tretman nadarene djece.
Poduzroci:
- nedostatak stručno vođenih programa za talentovanu djecu i to na svim nivoima obrazovanja;
- nedostatak kontinuiranog stipendiranja talentovane djece;
- nezainteresovanost lokalne uprave za finansijsku podršku nadarenoj djeci.

Strateški cilj

Adekvatno vaspitanje i obrazovanje djece predškolskog uzrasta.

Tabela 5: Specifični cilj 4 – Poboljšani tehnički i prostorni kapaciteti u predškolskoj ustanovi

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Rekonstrukcija objekata Centralnog vrtića i vrtića na Obilića poljani (krov i stolarija).	Izvršene popravke i intervencije na oba objekta.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Prijestonica Cetinje	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Prijestonica Cetinje • biznis sektor • donatori	100.000,00 €
2. Opremanje dvorišta sva tri objekta vrtića mobilijarom i njihovo obezbjeđivanje.	Broj i stanje igrovnih rekvizita u dvorištima vrtića.	• Prijestonica Cetinje	Do kraja implementacije LPAD-a.	• donatori • NVO sektor • Fond igara na sreću	20.000,00 €
3. Regulisanje saobraćaja u dijelu Jabučke ulice u kojem se nalazi vrtić.	Postavljena vertikalna signalizacija koja reguliše protok vozila u određenim vremenskim intervalima u toku dana.	• Sekretarijat za komunalne djelatnosti	Do kraja 2012.	• Sekretarijat za komunalne djelatnosti	5.000,00 €
Ukupno					**125.000,00 €**

Strateški cilj

Bolji uslovi za kvalitetnije izvođenje nastavnih i vannastavnih aktivnosti.

Tabela 6: Specifični cilj 5 – Poboljšani tehnički, prostorni i kadrovski kapaciteti, potrebni za izvođenje nastavnih i vannastavnih aktivnosti

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Izgradnja sale za fizičko vaspitanje u OŠ „LPO“.	Izgrađena sala.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Prijestonica Cetinje • OŠ „LPO”	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • donatori	180.000,00 €
2. Adaptacija, uređenje i opremanje postojeće sale za fizičko vaspitanje u OŠ „Njegoš“ i učionica koje služe za nastavu fizičkog vaspitanja u OŠ „Šunjo Pešikan“ i OŠ „Boro Vukmirović“.	Adekvatan prostor za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja i dovoljan broj sprava i pomagala.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Prijestonica Cetinje • OŠ „Njegoš” • OŠ „Šunjo Pešikan” • OŠ „Boro Vukmirović”	Do kraja 2013.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • donatori	20.000,00 €
3. Opremanje kabineta za tehničko obrazovanje, likovnu i muzičku kulturu didaktičkim i tehničkim sredstvima i materijalima, potrebnim za izvođenje nastave; opremanje biblioteke u OŠ „LPO“ lektirom za reformisani program.	Opremljeni kabineti i školska biblioteka u OŠ „LPO”.	• Ministarstvo prosvjete i sporta (Zavod za školstvo) • škole	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Zavod za udžbenike i nastavna sredstva • izdavačke kuće • biznis sektor • donatori	10.000,00 €

Nastavak Tabele 6

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
4. Opremanje tri kabineta za redovnu nastavu, kao i kabineta za istoriju, geografiju, muzičko, hemiju, matematiku, fiziku, informatiku, didaktičkim i tehničkim sredstvima neophodnim za izvođenje nastave; opremanje biblioteke u OŠ „Njegoš“ lektirom za reformisani program.	Opremljeni kabineti i školska biblioteka u OŠ „Njegoš“.	• Ministarstvo prosvjete i sporta (Zavod za školstvo) • škole	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Zavod za udžbenike i nastavna sredstva • izdavačke kuće • biznis sektor • donatori	15.000,00 €
5. Bolja opremljenost i higijena sanitarnih čvorova u OŠ „LPO“ i OŠ „Njegoš“.	Funkcionalni i bezbjedni sanitarni čvorovi.	• osnovne škole • Prijestonica Cetinje • Sanitarna inspekcija	Do kraja 2012.	• Prijestonica Cetinje • NVO sektor • biznis sektor • donatori	20.000,00 €
6. Formiranje školskih kuhinja (kantina) sa nutricionistički kvalitetnom ponudom u OŠ „Njegoš“ i OŠ „LPO“.	Formirane školske kuhinje; izvještaj o broju i vrsti obroka.	• osnovne škole • Ministarstvo zdravlja (nutricionisti) • Sanitarna inspekcija	Do početka školske 2013/2014. godine.	• Ministarstvo zdravlja • Zavod za zapošljavanje • Prijestonica Cetinje	5.000,00 €
7. Opremanje i obezbjeđivanje školskih dvorišta (sve osnovne škole).	Izgled i obezbijeđenost dvorišta (ograde, kapije, podloge, mobilijar).	• osnovne škole • građani	Do kraja implementacije LPAD-a (po jedno dvorište godišnje).	• Ministarstvo održivog razvoja i turizma • Ministarstvo prosvjete i sporta • domaći i strani donatori	10.000,00 €

Nastavak Tabele 6

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
8. Obezbjeđivanje kvalitetne internet veze u školama ruralnog područja.	Informatički kabineti u školama na Trešnjevu i u Rijeci Crnojevića osposobljeni za nastavu.	• dobavljači internet usluga	Do početka školske 2012/2013. godine.	• Prijestonica Cetinje	10.000,00 €
9. Organizovanje prevoza za djecu iz prigradskih naselja koja su od škole udaljena više od dva kilometra (Donje Polje, Gruda, Bajice, Dubovik).	Funkcionisanje i redovno saobraćanje školskog autobusa.	• Prijestonica Cetinje	Do početka školske 2012/2013. godine.	• Prijestonica Cetinje • Ministarstvo prosvjete i sporta	2.200,00 €
10. Doedukacija vaspitno-obrazovnog kadra u oblasti interaktivnog učenja.	Najmanje četiri seminara sa najmanje 60 učesnika (ukupno) i najmanje osam održanih prezentacija i/ili radionica nakon edukacije.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Zavod za školstvo • timovi za profesionalni razvoj	U toku implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • vaspitno-obrazovne ustanove • profesionalci u oblasti vaspitanja i obrazovanja • NVO sektor	1.500,00 €
11. Formiranje timova za planiranje i realizaciju kontinuiranog rada školskih sekcija.	Formirani timovi u svim školama.	• uprave vaspitno-obrazovnih institucija • vaspitno-obrazovni kadar	U toku implementacije LPAD-a.	• vaspitno-obrazovne ustanove	300,00 €
12. Oživljavanje projekta „Škola u prirodi – Prijestonica Cetinje“	Projekat uveden u redovne planove i programe škola; broj djece obuhvaćene projektom (najmanje 400).	• Ministarstvo prosvjete i sporta	Do početka školske 2013/2014. godine.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Ministarstvo kulture • Ministarstvo održivog razvoja i turizma • Prijestonica Cetinje	2.000,00 €
Ukupno					**276.000,00 €**

Tabela 7: Specifični cilj 6 – Uspostavljeni mehanizmi saradnje između vaspitno-obrazovnih ustanova, učenika i roditelja

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Edukovanje roditelja o savremenim vaspitno-obrazovnim tendencijama i mogućnostima participacije u vaspitno-obrazovnom procesu; stimulisanje rada školskih savjeta roditelja i njihovo umrežavanje na nivou Prijestonice.	Najmanje 12 radionica (jedna u tri mjeseca) sa najmanje 10 učesnika po radionici i najmanje četiri seminara sa najmanje 15 učesnika po seminaru; uspostavljena mreža savjeta roditelja na nivou Prijestonice i formirano zajedničko tijelo; realizovan najmanje jedan zajednički projekat.	• vaspitno-obrazovne ustanove • roditelji	Do kraja implementacije LPAD-a.	• NVO sektor • Ministarstvo prosvjete i sporta	3.000,00 €
2. Intenziviranje rada školskih parlamenata u svim školama i povezivanje sa mrežom savjeta roditelja.	Najmanje četiri zajedničke radionice školskih parlamenata (četiri osnovne škole na teritoriji Prijestonice – u svakoj školi po jedna radionica); najmanje četiri zajedničke radionice đačkih parlamenata i savjeta roditelja (u svakoj školi po jedna); najmanje dvije radionice predstavnika đačkih parlamenata i predstavnika savjeta roditelja iz sve četiri škole); najmanje jedan zajednički projekat udruženih đačkih parlamenata i savjeta roditelja.	• roditelji • djeca • vaspitno-obrazovni kadar koji se bavi vođenjem školskih parlamenata	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Centar za prava djeteta Crne Gore • UNICEF • Save The Children	2.000,00 €
Ukupno					**5.000,00 €**

Strateški cilj

Bolje funkcionisanje inkluzivnog vaspitanja i obrazovanja.

Tabela 8: Specifični cilj 7 – Veća uključenost djece sa smetnjama u razvoju u redovni obrazovni proces

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Formiranje baze podataka o djeci sa smetnjama u razvoju koja su uključena u redovni vaspitno-obrazovni proces.	Formirana baza podataka.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Ministarstvo rada i socijalnog staranja • vaspitno-obrazovne institucije	Početak školske 2012/2013. godine.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Ministarstvo rada i socijalnog staranja	1.000,00 €
2. Obezbjeđivanje kontinuirane podrške personalnih asistenata za svu djecu sa smetnjama u razvoju koja su uključena u vaspitno-obrazovni proces.	Povećanje broja personalnih asistenata – obezbijeđeno onoliko asistenata koliko ima djece sa smetnjama u razvoju uključene u redovni obrazovni proces.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Ministarstvo rada i socijalnog staranja • vaspitno-obrazovne institucije • roditelji	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Ministarstvo rada i socijalnog staranja • Zavod za zapošljavanje	15.000,00 €
3. Organizovanje kvalitetnih kontinuiranih programa edukacije vaspitno-obrazovnog kadra za rad s djecom sa smetnjama u razvoju; kreiranje stručno vođenih programa podrške za djecu sa smetnjama u razvoju.	Broj održanih seminara, brojnost obuhvaćenog vaspitno-obrazovnog kadra, odnos broja izrađenih individualnih planova podrške sa evaluacijom i broja djece sa smetnjama u razvoju.	• vaspitno-obrazovne institucije • vaspitno-obrazovni kadar • roditelji	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo prosvjete i sporta	10.000,00 €

Nastavak tabele 8

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
4. Edukacija gestovnih tumača.	Najmanje dva edukovana gestovna tumača na teritoriji Prijestonice.	• Zavod za školovanje i rehabilitaciju lica sa poremećajem sluha i govora u Kotoru	Do početka školske 2013/2014. godine.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Ministarstvo rada i socijalnog staranja	1.000,00 €
Ukupno					**27.000,00 €**

Tabela 9: Specifični cilj 8 – Adekvatan tretman nadarene djece

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Organizovanje programa obuke za identifikaciju nadarene djece i izradu stručno vođenih programa podrške.	Najmanje četiri održana seminara s najmanje 50 učesnika (ukupno); broj identifikovane nadarene djece za koju su urađeni programi podrške na svim nivoima obrazovanja.	• vaspitno-obrazovne institucije • vaspitno-obrazovni kadar • roditelji	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo prosvjete i sporta	2.000,00 €
2. Osnivanje fonda za kontinuirano stipendiranje nadarene djece s teritorije Prijestonice Cetinje.	Osnovan fond; broj djece koja kontinuirano i redovno dobijaju stipendiju.	• Prijestonica Cetinje	Do kraja 2013.	• Prijestonica Cetinje • biznis sektor • NVO sektor • donatori iz zemlje i inostranstva • Fond igara na sreću	4.000,00 €
Ukupno					**6.000,00 €**

Tabela 10: Specifični cilj 9 – Veći obuhvat djece romske nacionalnosti vaspitno-obrazovnim sistemom

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Obezbjeđivanje programa podrške u učenju, u okviru postojećih kapaciteta škola, za djecu romske nacionalnosti koja nemaju pomoć kod kuće i/ili imaju problem jezičke barijere.	Obuhvat djece RAE populacije osnovnoškolskim obrazovanjem –100%; obuhvat ove djece srednjoškolskim obrazovanjem – najmanje 50%.	• škole • vaspitno-obrazovni kadar • roditelji • NVO Romi sa Cetinja	Podrška za učenike osnovnih škola do početka školske 2012/2013. godine; planirani obuhvat – do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo za ljudska i manjinska prava • Ministarstvo prosvjete i sporta	5.000,00 €
2. Edukacija roditelja djece RAE populacije o važnosti školovanja.	Radionice sa roditeljima (najmanje dvije godišnje, sa po 20 roditelja).	• Ministarstvo za ljudska i manjinska prava • NVO sektor • Prijestonica Cetinje • škole	Do kraja 2014.	• Prijestonica Cetinje • škole • donatori	100,00 €
Ukupno					**5.100,00 €**

Tabela 11: Specifični cilj 10 – Bolji tretman djece iz ruralnog područja

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Kreiranje programa podrške djeci i roditeljima iz seoskog područja.	Urađen program podrške.	• direktori, stručni saradnici i vaspitno-obrazovni kadar ustanova s područja Prijestonice • Centar za socijalni rad • roditelji • Prijestonica Cetinje	Do početka školske 2013/2014. godine.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Prijestonica Cetinje • Ministarstvo rada i socijalnog staranja • NVO sektor	10.000,00 €
2. Formiranje mobilnog tima za pružanje podrške djeci i roditeljima u seoskom području.	Formiran mobilni tim.	• direktori, stručni saradnici i vaspitno-obrazovni kadar ustanova s područja Prijestonice • Centar za socijalni rad • roditelji • Prijestonica Cetinje	Do početka školske 2013/2014. godine.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Prijestonica Cetinje • Ministarstvo rada i socijalnog staranja • NVO sektor	3.000,00 €
3. Osnaživanje saradnje između škola iz ruralnog područja, područnih odjeljenja i gradskih škola.	Realizovana najmanje jedna zajednička aktivnost.	• uprave škola • vaspitno-obrazovni kadar • savjeti roditelja	Do početka školske 2013/2014. godine.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Prijestonica Cetinje	1.000,00 €
Ukupno					**14.000,00 €**

PODRUČJE: ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

JZU Dom zdravlja i JZU Opšta bolnica „Danilo I”

Podaci o novorođenoj djeci na Cetinju u posljednjih 10 godina:

- 2001: 306;
- 2002: 430;
- 2003: 361;
- 2004: 323;
- 2005: 306;
- 2006: 281;
- 2007: 280;
- 2008: 335;
- 2009: 310;
- 2010: 305.

U ovom periodu zabilježen je jedan slučaj rođenja trojki.

U toku 2010. godine zabilježeno je 305 porođaja, od čega je 104 novorođenčadi sa teritorije Prijestonice Cetinje.

Podaci o vakcinisanoj djeci (2010);

- OŠ „Njegoš”: 265;
- OŠ „LPO”: 394;
- Područno odjeljenje Bajice: 3;
- Područno odjeljenje Čevo: 4;
- OŠ „Šunjo Pešikan”: 14;
- OŠ „Boro Vukmirović”: 15;
- srednje škole: 241;
- Pedijatrijska služba: 148.

O vakcinisanju djece RAE populacije nije vođena posebna evidencija. Od kada su formirani timovi izabranih ljekara, ova populacija ima adekvatnu zdravstvenu zaštitu.

Podaci o sistematskim pregledima (2011):
- OŠ „Njegoš”: 265;
- OŠ „LPO”: 394;
- Područno odjeljenje Bajice: 3;
- Područno odjeljenje Čevo: 4;
- OŠ „Šunjo Pešikan”: 14;
- OŠ „Boro Vukmirović”: 15.

Nakon sistematskih pregleda, konstatovano je da ima:
- 86 gojazne djece;
- četvoro neuhranjene djece;
- 70 djece sa skoliozom i lošim držanjem;
- petoro djece nižeg rasta;
- 23 djece s ravnim tabanima;
- 12 djece s deformitetom grudnog koša;
- 44 djece s poremećajem vida;
- 11 djece s *testis mobilis*.

Kadrovski, prostorni i tehnički kapaciteti JZU Dom zdravlja (u okviru kojeg radi Pedijatrijska služba) zadovoljavajući su. Isti je slučaj i sa JZU Opšta bolnica „Danilo I” (u kojoj postoji Dječje odjeljenje). U obje ustanove djeca sa smetnjama u razvoju imaju prednost pri prijemu i liječenju. Na Cetinju ima troje djece sa dijagnozom F84, šestoro sa dijagnozom F80 i devetnaestoro sa dijagnozom G80.

U okviru Doma zdravlja postoji Savjetovalište za djecu i roditelje, koje je organizovano kroz rad tima izabranih doktora za djecu, kao i Savjetovalište za mlade, koje se, između ostalog, bavi programima prevencije bolesti zavisnosti. U Centru za mentalno zdravlje nema specijaliste dječje psihijatrije.

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Risto Božović

Analiza stanja

Problemske oblasti i problemi

PROBLEM 1

Nepostojanje sveobuhvatne dječje zdravstvene zaštite.

Ključni uzrok 1.1.

Nedostatak specijalizovanih službi.
Poduzroci:

- nepostojanje savjetovališta za trudnice i porodilje;
- nepostojanje razvojnog savjetovališta sa timom specijalista (pedijatar, dječji psiholog, dječji psihijatar, defektolog, logoped, fizioterapeut, socijalni radnik itd.);
- nefunkcionalnost Savjetovališta za mlade;
- nepostojanje savjetovališta za oralnu i dentalnu higijenu (nedostatak sistematskih pregleda);
- neinformisanost roditelja o pravima i mogućnostima koje djeca mogu ostvariti u okviru zdravstvene zaštite.

Ključni uzrok 1.2.

Nedostatak prostornih, tehničkih i kadrovskih kapaciteta.
Poduzroci:

- neuslovnost čekaonice u Savjetovalištu za bebe;
- nedostatak prostora u Dječjem dispanzeru (nemogućnost istovremenog pregleda više beba);
- neuslovnost čekaonice za predškolsku i školsku djecu (isti ulaz za bolesnu i zdravu djecu, otežano provjetravanje, skučenost prostora);
- nedostatak skrining-testova za provjeru sluha;
- nedovoljan broj pedijatara u bolnici;
- nedostatak kadra specijalizovanog za rad sa djecom;
- organizacijski problemi unutar zdravstvenih ustanova;
- nepostojanje školskih zubarskih ambulanti (poseban problem na Trešnjevu i u Rijeci Crnojevića);
- nepostojanje baze podataka o opštem zdravlju djece na Cetinju (rezultati sistematskih pregleda i sl.).

Ključni uzrok 1.3.

Nizak nivo zaštite zdravlja djece sa smetnjama u razvoju.
Poduzroci:

- nedovoljno razvijena svijest roditelja o razvojnim teškoćama djece i nedostatak saradnje sa pedijatrima;
- nepostojanje edukativnih programa podrške roditeljima u pružanju pomoći djeci sa smetnjama u razvoju;
- nemogućnost specijalizovanih pregleda;
- nepostojanje fizikalne terapije za djecu sa invaliditetom;

- needukovanost zdravstvenog osoblja za rad sa djecom sa smetnjama u razvoju;
- otežani uslovi za obavljanje osnovnih pregleda (grlo, zubi, vađenje krvi).

Ključni uzrok 1.4.
Visok nivo ugroženosti zdravlja djece RAE populacije.
Poduzroci:
- zagađenost vazduha zbog blizine deponije;
- nemogućnost istrebljenja insekata i glodara zbog blizine deponije;
- problem kanalizacije u romskom naselju;
- nemogućnost eliminisanja opasnosti od zaraze ehinokokusom, bjesnilom i sl., zbog nezbrinutosti pasa lutalica.

PROBLEM 2
Neadekvatna prevencija i liječenje bolesti zavisnosti.

Ključni uzrok 2.1.
Nepostojanje kvalitetnog i sveobuhvatnog programa prevencije i liječenja narkomanije.
Poduzroci:
- nedostatak kreativnih programa (radionica) za prevenciju narkomanije u školama;
- nepostojanje edukativnih programa namijenjenih roditeljima, koji bi se odnosili na prevenciju narkomanije i mogućnosti podrške i liječenja;
- nepostojanje programa liječenja i resocijalizacije zavisnika;
- nepostojanje registra maloljetnih zavisnika.

Ključni uzrok 2.2.
Dostupnost alkohola i cigareta i visok nivo upotrebe ovih proizvoda među djecom.
Poduzroci:
- nedovoljan broj edukativnih aktivnosti i kontinuiranih programa prevencije;
- nepostojanje programa odvikavanja od pušenja i alkohola, namijenjenih djeci;
- visok stepen tolerancije sredine prema uzimanju alkohola (kultura, običaji, tradicija);
- nepostojanje participativnih istraživanja na temu upotrebe alkohola i cigareta među djecom;
- nedovoljan broj inspekcijskih kontrola trgovačkih i ugostiteljskih objekata koje su isključivo usredsređene na prodaju duvanskih i alkoholnih proizvoda maloljetnicima.

Ključni uzrok 2.3.
Nepostojanje programa za prevenciju i liječenje bolesti zavisnosti od kocke i interneta.
Poduzroci:
- nepostojanje participativnih istraživanja na temu zavisnosti djece od kocke i interneta;

- loše funkcionisanje Zakona o zabrani igara na sreću za maloljetnike;
- nemogućnost kontrole i ograničenja dječje upotrebe interneta usljed prezaposlenosti ili needukovanosti roditelja.

PROBLEM 3

Nedovoljna afirmacija zdravih stilova života.

Ključni uzrok 3.1.

Nepostojanje sveobuhvatnih edukativnih programa za afirmisanje zdravih stilova života.

Poduzroci:

- nepostojanje nutricionističke službe za djecu;
- nepostojanje programa za prevenciju poremećaja u ishrani (gojaznost, anoreksija, bulimija);
- neaktivnost NVO sektora u afirmisanju fizičkih aktivnosti u prirodi (planinarska i društva za rekreaciju, društva ljubitelja prirode, briga o životinjama u okviru lovačkog društva i sl.).

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Duško Miljanić

Strateški cilj

Kvalitetna i sveobuhvatna zdravstvena zaštita djece.

Tabela 12: Specifični cilj 11 – Uspostavljen rad specijalizovanih službi

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Otvaranje razvojnog savjetovališta sa timom specijalista (pedijatar, dječji psiholog, dječji psihijatar, defektolog, fizioterapeut, socijalni radnik).	Otvoreno razvojno savjetovalište.	• Ministarstvo zdravlja • Ministarstvo rada i socijalnog staranja • Dom zdravlja • Prijestonica Cetinje	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo zdravlja • Ministarstvo rada i socijalnog staranja	5.000,00 €
2. Intenziviranje rada Savjetovališta za mlade.	Uvedeni i realizovani novi programi u okviru Savjetovališta (najmanje četiri).	• Dom zdravlja • Prijestonica Cetinje	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo zdravlja	2.000,00 €
3. Otvaranje savjetovališta za oralnu i dentalnu higijenu.	Otvoreno savjetovalište za oralnu i dentalnu higijenu i sprovedena najmanje dva programa prevencije bolesti zuba (jedan na nivou vrtića, jedan na nivou osnovnih škola).	• svi registrovani stomatolozi na području Prijestonice Cetinje;	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo zdravlja • Prijestonica Cetinje • NVO sektor	1.500,00 €
4. Uvođenje obaveznih sistematskih pregleda zuba za školsku djecu.	Broj zubarskih kartona jednak broju osnovnoškolaca; organizovani godišnji sistematski pregledi zuba.	• svi registrovani stomatolozi na području Prijestonice Cetinje • Vrtić • škole • roditelji	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo zdravlja	3.000,00 €
5. Obezbjeđivanje redovnih posjeta stomatologa školama na Trešnjevu i u Rijeci Crnojevića.	Redovne posjete stomatologa dva puta mjesečno.	• stomatolozi s područja Prijestonice Cetinje	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo zdravlja; • Prijestonica Cetinje	500,00 €
Ukupno					**12.000,00 €**

Tabela 13: Specifični cilj 12 – Poboljšani prostorni i tehnički kapaciteti

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Proširenje i opremanje čekaonice u Dječjem dispanzeru; obezbjeđivanje posebnih ulaza i prostora za bolesnu i zdravu djecu.	Proširena čekaonica u Dječjem dispanzeru; odvojeni prostori za zdravu i bolesnu djecu, s posebnim ulazima i mogućnošću provjetravanja.	• Ministarstvo zdravlja • Dom zdravlja • Prijestonica Cetinje	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo zdravlja • Prijestonica Cetinje • UNICEF • Save The Children • biznis sektor • NVO sektor • donatori	3.000,00 €
2. Proširivanje prostora za pregled beba u okviru Dječjeg dispanzera.	Proširen prostor tako da je moguće da dva pedijatra istovremeno vrše preglede beba.	• Ministarstvo zdravlja • Dom zdravlja • Prijestonica Cetinje	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo zdravlja • Prijestonica Cetinje • UNICEF • Save The Children • biznis sektor • NVO sektor • donatori	3.000,00 €
3. Poboljšanje uslova i opremanje čekaonice u Savjetovalištu za bebe; odvajanje prostora za bolesne i zdrave bebe.	Adekvatno opremljena čekaonica u Savjetovalištu za bebe, sa odvojenim prostorima za zdrave i bolesne bebe.	• Ministarstvo zdravlja • Prijestonica Cetinje • Dom zdravlja	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo zdravlja • Prijestonica Cetinje • UNICEF • Save The Children • biznis sektor • NVO sektor • donatori	2.000,00 €

Nastavak Tabele 13

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
4. Nabavka skrining-testova za provjeru sluha.	Obezbijeđen aparat za pregled sluha kod beba.	• Ministarstvo zdravlja • Bolnica „Danilo I"	Do kraja 2012.	• Ministarstvo zdravlja • Prijestonica Cetinje • UNICEF • Save The Children • biznis sektor • NVO sektor • donatori	2.000,00 €
Ukupno					10.000,00 €

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Duško Miljanić

Tabela 15: Specifični cilj 14 – Poboljšan nivo zdravstvene zaštite djece sa smetnjama u razvoju

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Sprovođenje edukativnih programa podrške roditeljima za pružanje pomoći djeci sa smetnjama u razvoju.	Organizovano najmanje četiri radionice kojima je obuhvaćeno najmanje 20 roditelja djece sa smetnjama u razvoju (ukupno).	• Dom zdravlja • Centar za socijalni rad • NVO sektor • roditelji	Do kraja 2013.	• Ministarstvo zdravlja • Ministarstvo rada i socijalnog staranja • Prijestonica Cetinje	2.000,00 €
2. Sprovođenje programa edukacije medicinskog osoblja za rad sa djecom sa smetnjama u razvoju.	Organizovana najmanje dva seminara sa najmanje 20 učesnika – medicinsko osoblje iz oblasti primarne zdravstvene zaštite – i najmanje dva stomatologa (ukupno).	• Ministarstvo zdravlja • Dom zdravlja	Do kraja 2013.	• Ministarstvo zdravlja	2.000,00 €
3. Formiranje baze podataka o djeci sa smetnjama u razvoju.	Izrađena baza podataka na nivou Prijestonice Cetinje.	• Prijestonica Cetinje • NVO sektor • Centar za socijalni rad	Do kraja 2013.	• Ministarstvo zdravlja • Ministarstvo rada i socijalnog staranja	500,00 €
Ukupno					**4.500,00 €**

Tabela 15: Specifični cilj 15 – Eliminisani uzroci ugroženosti zdravlja djece RAE populacije

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Izmještanje deponije sa Zagrablja.	Izmještena deponija.	• Ministarstvo održivog razvoja i turizma • Ministarstvo za ljudska i manjinska prava • Odjeljenje za komunalne poslove – Prijestonica	Do kraja implementacije LPAD-a.	• donatori	100.000,00 €
Ukupno					**100.000,00 €**

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Zoran Jovanović Maccak

Strateški cilj

Adekvatna prevencija i liječenje bolesti zavisnosti.

Tabela 16: Specifični cilj 15 – Sproveden sveobuhvatni program prevencije i liječenja bolesti zavisnosti

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Organizovanje kreativnih radionica za prevenciju bolesti zavisnosti po školama.	Realizovane najmanje po dvije radionice iz svake oblasti (narkomanija, alkoholizam, pušenje, igre na sreću, zavisnost od interneta).	• NVO sektor • škole • Prijestonica Cetinje	Do početka školske 2013/2014. godine.	• Prijestonica Cetinje • NVO sektor • UNICEF • Save The Children • donacije	300,00 €
2. Sprovođenje programa edukacije za roditelje na temu prevencije bolesti zavisnosti i mogućnosti podrške i liječenja.	Organizovane najmanje dvije kampanje i u okviru svake realizovano najmanje četiri aktivnosti i dva seminara; najmanje 40 učesnika (ukupno).	• Prijestonica Cetinje • NVO sektor • Dom zdravlja • MUP • roditelji	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo zdravlja • Prijestonica Cetinje • NVO sektor • UNICEF • Save The Children • donatori	10.000,00 €
Ukupno					**10.300,00 €**

Tabela 17: Specifični cilj 16 – Smanjen nivo dostupnosti i upotrebe alkohola i cigareta među djecom

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Sprovođenje participativnih istraživanja o upotrebi alkohola i cigareta među djecom.	Sprovedeno istraživanje u kojem je učestvovalo najmanje 50 djece i mladih; objavljeni rezultati.	• subjekti kvalifikovani za sprovođenje takvih i sličnih istraživanja	Do kraja 2014.	• Prijestonica Cetinje • NVO sektor	500,00 €
2. Sprovođenje sveobuhvatne kampanje protiv tolerantnog odnosa sredine prema konzumiranju alkohola.	Sprovedena kampanja na nivou Prijestonice Cetinje; kampanjom je obuhvaćeno najmanje 100 učesnika i realizovano najmanje 10 aktivnosti.	• Prijestonica Cetinje • NVO sektor	Do kraja 2013.	• Prijestonica Cetinje • biznis sektor • NVO sektor • donatori	3.000,00 €
3. Intenziviranje rada inspekcijskih službi koje kontrolišu prodaju duvanskih i alkoholnih proizvoda maloljetnicima.	Broj prijavljenih slučajeva prodaje duvanskih i alkoholnih proizvoda maloljetnicima; broj kazni.	• MUP • Komunalna inspekcija	Do kraja implementacije LPAD-a.	• MUP • Komunalna inspekcija	500,00 €
Ukupno					**4.000,00 €**

Strateški cilj

Afirmacija zdravih stilova života.

Tabela 18: Specifični cilj 17 – Sprovedeni sveobuhvatni edukativni programi za afirmisanje zdravih stilova života

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Sprovođenje programa promocije zdravih stilova života, namijenjenih cijelom stanovništvu.	Realizovano najmanje osam programa.	• Prijestonica Cetinje • Dom zdravlja • škole • NVO sektor	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo zdravlja • Ministarstvo prosvjete i sporta • Prijestonica Cetinje	1.600,00 €
2. Kreiranje i sprovođenje programa za prevenciju poremećaja u ishrani djece (gojaznost, anoreksija, bulimija).	Osmišljen program; realizovano najmanje pet radionica sa najmanje 50 učesnika.	• Dom zdravlja	Do kraja školske 2012/2013. godine.	• Ministarstvo zdravlja • Prijestonica Cetinje	1.200,00 €
Ukupno					**2.800,00 €**

PODRUČJE: SOCIJALNA ZAŠTITA

JU Centar za socijalni rad opština Podgorica, Cetinje, Danilovgrad i Kolašin

Centar za socijalni rad – služba Cetinje jedna je od područnih službi u okviru matičnog centra u Podgorici. Služba zapošljava četvoro ljudi: rukovodioca službe, koji je diplomirani profesor sociologije, dva socijalna radnika od kojih je jedan takođe diplomirani profesor sociologije i jednog diplomiranog pravnika.

Područna služba Cetinje formira evidenciju na osnovu podataka dobijenih kroz neposredno postupanje po zahtjevu stranke ili po službenoj dužnosti. Prema podacima kojima ova služba raspolaže, na Cetinju živi 493 porodice koje su korisnici MOP-a. Troje je djece bez roditelja, a četvoro samo sa jednim roditeljem. Na Cetinju živi 46 djece čiji su roditelji razvedeni. Ukupan broj djece romske nacionalnosti iznosi 51, od čega je jedanaestoro iz porodica korisnika MOP-a. Registrovano je 20 djece sa smetnjama u razvoju koji su korisnici usluga njege i pomoći u kući, kao i 10 korisnika lične invalidnine. Dvoje je djece izbjeglica, a djece beskućnika nema. Od djece bez roditeljskog staranja, sedmoro je smješteno u hraniteljskim porodicama, a šestoro u

institucijama (petoro djece nalazi se u zavodima i u Domu „Mladost”, a jedno je dijete u instituciji u inostranstvu).

Troje djece iz socijalno ugroženih kategorija dobija nadoknadu za putne troškove. Za 90 djece koja pripadaju ovoj grupi obezbijeđeno je ljetovanje, a za 25 zimovanje. Sva socijalno ugrožena djeca snabdjevena su udžbenicima.

Centar za socijalni rad (CSR) ne sprovodi posebne programe pomoći socijalno ugroženim kategorijama, već djeca RAE i OSI populacije uživaju ista socijalno-zaštitna prava kao i sva ostala djeca.

Analiza stanja

Problemske oblasti i problemi

PROBLEM 1
Nedovoljna materijalna podrška za socijalno ugroženu djecu i djecu sa smetnjama u razvoju.

Ključni uzrok 1.1.
Nezadovoljavajuće funkcionisanje Centra za socijalni rad.
Poduzroci:
- nedostatak materijalnih sredstava u budžetu Ministarstva rada i socijalnog staranja;

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Zoran Jovanović Maccak

- nepostojanje baze podataka, tj. socijalnih kartona (čime bi se definisale socijalne kategorije kojima je potrebna pomoć);
- slaba mobilnost socijalne službe – izostanak boravka na terenu i obilaženja ruralnih područja;
- visoki i često nerealni kriterijumi za sticanje prava za korišćenje MOP-a;
- neusklađenost zakona sa stvarnim potrebama djece sa smetnjama u razvoju i njihovih porodica;
- nedovoljna povezanost i saradnja na relaciji socijalna služba – dijete – roditelj – nastavnik – pedagog.

Ključni uzrok 1.2.
Nedovoljna podrška zajednice.
Poduzroci:
- nedostatak sredstava u budžetu Opštine (privreda u gradu ne funkcioniše);
- neobjektivna raspodjela novca (jednokratne pomoći) od strane lokalne samouprave;
- neosjetljivost za tuđe potrebe;
- nerazvijenost volonterizma;
- nezainteresovanost biznis sektora;
- nezainteresovanost čelnika nekih mjesnih zajednica za djecu, školu i probleme djece, te nemogućnost ostvarivanja saradnje (Rijeka Crnojevića).

PROBLEM 2
Nedovoljna psiho-socijalna podrška socijalno ugroženoj djeci i djeci sa smetnjama u razvoju.

Ključni uzrok 2.1.
Nedovoljna edukovanost odraslih članova zajednice.
Poduzroci:
- neinformisanost roditelja o pravu na različite vidove socijalne zaštite;
- nespremnost roditelja na otvorenu komunikaciju i razgovor o problemima (socijalni status – tabu tema za većinu);
- nedostatak programa za edukovanje roditelja o odgovornom roditeljstvu i prevazilaženju problema bez nasilja;
- nedostatak multidisciplinarnih timova za podršku, prevenciju i zaštitu djece od svih oblika ugrožavanja;
- nedostatak programa za edukovanje odraslih (državnih službenika, zaposlenih u javnim ustanovama i uslužnim djelatnostima) o konceptu društvene pravde, koji podrazumijeva zalaganje za društvo bez predrasuda, stereotipa i diskriminacije;
- neosjetljivost vaspitno-obrazovnih radnika za probleme djece iz socijalno ugroženih porodica (udaljavanje sa nastave, neopravdani časovi zbog nedostatka knjiga i opreme);
- nepostojanje bračnog savjetovališta na nivou opštine.

Ključni uzrok 2.2.
Neprihvatanje djece iz socijalno ugroženih porodica i djece sa smetnjama u razvoju od strane vršnjaka.

Poduzroci:
- nepostojanje programa i edukativnih radionica o prihvatanju različitosti;
- agresivnost, odnosno povučenost djece iz socijalno ugroženih porodica;
- osjećanje stida prisutno kod socijalno ugrožene djece zbog stanja socijalne potrebe (Trešnjevo);
- nedovoljna podrška stručnih saradnika i/ili nastavnika.

Ključni uzrok 2.3.
Nepostojanje kadrovskih i prostornih kapaciteta za psiho-socijalnu podršku socijalno ugroženoj djeci.
Poduzroci:
- nepostojanje medijatora za rad sa djecom iz socijalno ugroženih porodica, djecom sa smetnjama u razvoju i maloljetnim prestupnicima;
- nepostojanje adekvatnog prostora za medijaciju;
- nepostojanje adekvatnog prostora koji bi djetetu iz porodice razvedenih roditelja omogućio kvalitetan kontakt sa drugim roditeljem (sa kojim ne živi).

PROBLEM 3
Nepostojanje socijalnih servisa za djecu bez roditeljskog staranja.

Ključni uzrok 3.1.
Nemogućnost smještanja djece u hraniteljske porodice.
Poduzroci:
- nepostojanje kvalitetnih programa;
- nezainteresovanost zajednice.

Ključni uzrok 3.2.
Izostanak institucionalne podrške za djecu bez roditeljskog staranja nakon što izađu iz doma.
Poduzroci:
- nepostojanje potrebnih prostornih i tehničkih kapaciteta;
- nepostojanje programa.

Strateški cilj

Značajnija materijalna podrška socijalno ugroženoj djeci i djeci sa smetnjama u razvoju.

Tabela 19: Specifični cilj 18 – Veća funkcionalnost Centra za socijalni rad

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Formiranje baze podataka svih kategorija korisnika socijalnih usluga, tj. izrada socijalnih kartona.	Formirana baza podataka i izrađeni socijalni kartoni za svu djecu.	• Ministarstvo rada i socijalnog staranja • Centar za socijalni rad, područna služba Cetinje • Prijestonica Cetinje	U toku 2012.	• Ministarstvo rada i socijalnog staranja • Centar za socijalni rad	5.000,00 €
2. Edukacija u cilju povezivanja i saradnje svih činilaca na relaciji socijalna služba – dijete – roditelj – nastavnik – pedagog/psiholog.	Najmanje pet održanih seminara sa najmanje po 10 učesnika; najmanje osam kreativnih radionica sa najmanje po 10 učesnika; realizovan najmanje jedan zajednički projekat.	• Centar za socijalni rad Cetinje • Vrtić • osnovne i srednje škole • Savjetovalište za mlade	Kontinuirano u periodu 2012–2016.	• NVO sektor • donatori • Zavod za školstvo	2.000,00 €
Ukupno					**7.000,00 €**

Tabela 20: Specifični cilj 19 – Veća podrška Centru za socijalni rad od strane društvene zajednice

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Povezivanje sa Nacionalnim volonterskim centrom (ZID) i formiranje lokalnog centra za volonterizam.	Formiran lokalni centar za volonterizam sa najmanje 10 volontera.	• Prijestonica Cetinje • Nacionalni volonterski centar	2012–2013.	• Fond igara na sreću • domaći i strani donatori koji promovišu i podržavaju volonterizam	2.000,00 €
2. Kampanje za razvijanje svijesti o društvenoj odgovornosti.	Sprovedena kampanja za razvijanje svijesti o društvenoj odgovornosti, za ciljne grupe: učenici, roditelji i privredni subjekti; u okviru kampanje realizovano najmanje pet aktivnosti u koje je uključeno najmanje 100 učesnika.	• Prijestonica Cetinje • uprave mjesnih zajednica na teritoriji Prijestonice • biznis sektor Prijestonice • Centar za socijalni rad Cetinje • vaspitno-obrazovne institucije • NVO sektor	2012–2013.	• Prijestonica Cetinje • biznis sektor Prijestonice	500,00 €
Ukupno					**2.500,00 €**

Strateški cilj

Obezbijeđena adekvatna psiho-socijalna podrška za socijalno ugroženu djecu i djecu sa smetnjama u razvoju.

Tabela 21: Specifični cilj 20 – Poboljšana edukovanost odraslih u zajednici

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Formiranje multidisciplinarnog tima (na nivou Prijestonice) za savjetovanje i podršku ugroženim porodicama (roditeljima i djeci), te za prevenciju i zaštitu od svih oblika ugrožavanja (Savjetovalište za djecu i roditelje).	Formiran multidisciplinarni tim, obezbijeđena prostorija za rad i jasno definisan plan i program rada Savjetovališta.	• Ministarstvo rada i socijalnog staranja • Prijestonica Cetinje • NVO sektor	Do kraja 2013.	• Ministarstvo rada i socijalnog staranja • Prijestonica Cetinje • donatori	6.000,00 €
2. Osmišljavanje i organizovanje programa za obrazovanje odraslih koji afirmiše koncept društvene pravde i zalaže se za društvo bez predrasuda, stereotipa i diskriminacije.	Najmanje osam seminara i najmanje 120 edukovanih lica (koja rade sa djecom i za djecu).	• Pedagoški centar Crne Gore	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Prijestonica Cetinje	2.000,00 €
Ukupno					**8.000,00 €**

Tabela 22: Specifični cilj 21 – Obezbijeđeni prostorni kapaciteti za psiho-socijalnu podršku

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Izgradnja dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju	Izgrađen dnevni centar.	• Ministarstvo rada i socijalnog staranja • Prijestonica Cetinje	Do kraja realizacije LPAD-a.	• Ministarstvo rada i socijalnog staranja • Prijestonica Cetinje • donatori	450.000,00 €
2. Obezbjeđivanje posebne prostorije u okviru Centra za socijalni rad koja bi služila za medijaciju i kontakt djece (razvedenih roditelja) sa drugim roditeljem.	Obezbijeđena i opremljena prostorija u okviru Centra za socijalni rad.	• Prijestonica Cetinje	Do kraja realizacije LPAD-a.	• donatori • biznis sektor • Prijestonica Cetinje	2.000,00 €
Ukupno					**452.000,00 €**

Strateški cilj

Formirani socijalni servisi za djecu bez roditeljskog staranja.

Tabela 23: Specifični cilj 22 – Formirana mreža hraniteljskih porodica

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Identifikovanje i obuka hraniteljskih porodica.	Pet obučenih porodica.	• Prijestonica Cetinje • Centar za socijalni rad • međunarodne organizacije	Kontinuirano u periodu 2012–2016.	• Ministarstvo rada i socijalnog staranja • donatori	3.000,00 €
2. Osmišljavanje kvalitetnih programa za podršku djeci nakon izlaska iz doma; uključivanje zajednice u implementaciju programa podrške.	Porast broja hraniteljskih porodica za 30%.	• Centar za socijalni rad • NVO sektor	Kontinuirano u periodu 2012–2016.	• Ministarstvo rada i socijalnog staranja • donatori	4.000,00 €
Ukupno					7.000,00 €

Tabela 24: Specifični cilj 23 – Implementirani vaspitni nalozi za djecu u sukobu sa zakonom

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Uspostavljanje infrastrukture na lokalnom nivou za implementaciju vaspitnih naloga za djecu u sukobu sa zakonom – uključivanje djece u rad humanitarnih organizacija (bez naknade) ili u aktivnosti socijalnog, lokalnog ili ekološkog sadržaja.	Najmanje pet organizacija potpisalo sporazume sa CSR-om o saradnji u implementaciji vaspitnih naloga.	• Centar za socijalni rad • Osnovni sud Cetinje • Osnovno državno tužilaštvo Cetinje • NVO sektor • škole	Kontinuirano u periodu 2012–2016.	• Ministarstvo rada i socijalnog staranja	2.000,00 €
Ukupno					2.000,00 €

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Duško Miljanić

PODRUČJE: BEZBJEDNOST

Uprava policije – Ispostava Cetinje

Od ukupno 51 zaposlenog u Ispostavi Cetinje, 44 su službenici Ekspoziture policije opšte nadležnosti (uniformisani sastav), a sedmoro radi u Ekspozituri kriminalističke policije. U Ekspozituri kriminalističke policije sistematizacijom nijesu predviđena posebna radna mjesta za službenike koji se primarno bave nasiljem u porodici, maloljetničkom delinkvencijom i borbom protiv zavisnosti. Ti su poslovi u nadležnosti inspektora za suzbijanje opšteg kriminaliteta i rukovodilaca bezbjednosnih sektora koji su pohađali nekoliko seminara na te teme.

Obezbjeđenje djece u školama

Program „Školskog policajca" ne sprovodi se od 2008. godine, od kada osnovne poslove vezane za bezbjednost u školama i školskim dvorištima preuzimaju tzv. „kontakt policajci" u čijim se reonima ti objekti nalaze (na Cetinju ih ima dva). Ovi policajci svakodnevno obilaze školske ustanove i kroz odgovarajuće izvještaje blagovremeno skreću pažnju na moguće bezbjednosno rizične slučajeve i njihove aktere.

Registrovani slučajevi maloljetničke delinkvencije

Na teritoriji Prijestonice Cetinje, u toku 2010. godine, počinjeno je 193 krivična djela opšteg kriminaliteta. U njihovom izvršenju učestvovalo je 215 lica, među kojima je 13 maloljetnika (6%) – 12 dječaka i jedna djevojčica. Ova lica učestvovala su u izvršenju 11 krivičnih djela (5,6%), od kojih su dva registrovana kao krivična djela iz kategorije vršnjačkog nasilja. Najzastupljenija su bila krivična djela teške krađe (četiri) i nasilja u porodici (dva slučaja, počinjena od strane istog maloljetnika). Među počiniocima je 11 lica (85%) starosti 16–18 godina i dva lica (15%) starosti 14–16 godina.

U toku 2010. godine, sedam maloljetnih lica (muških) učestvovalo je u izvršenju isto toliko prekršaja iz oblasti javnog reda i mira. Tri prekršaja bila su u kategoriji drskog ponašanja, tri su se odnosila na držanje opasnih životinja bez zaštitnih sredstava, a jedan na omalovažavanje službenog lica.

U prvih devet mjeseci 2011. godine, počinjeno je 105 krivičnih djela opšteg kriminaliteta. U njihovom izvršenju učestvovalo je 115 lica, od čega pet maloljetnika (4,3%), koji su počinili pet krivičnih djela (4,7%). Registrovano je jedno krivično djelo iz kategorije vršnjačkog nasilja, dva krivična djela iz kategorije teške krađe i po jedno iz kategorija nasilničkog ponašanja, lake tjelesne povrede i krađe. Sva krivična djela počinili su dječaci – trojica starosti 16–18 godina i dvojica starosti 14–16 godina.

U toku 2011. godine, počinjena su dva prekršaja iz oblasti javnog reda i mira (fizički napad i drsko ponašanje).

Registrovani slučajevi maloljetničke zavisnosti

U toku 2011. godine (kao ni prethodnih godina), nije podnesena nijedna krivična ili prekršajna prijava protiv maloljetnih prodavaca ili uživalaca opojnih droga. Međutim, u Ispostavi policije Cetinje postoje informacije o konzumiranju marihuane kod maloljetnika.

Na inicijativu Ministarstva unutrašnjih poslova pokrenuto je nekoliko programa prevencije narkomanije. Oni obuhvataju učešće policijskih službenika u školskim radionicama za borbu protiv narkomanije, stalne obilaske i kontrole objekata gdje se okuplja veći broj maloljetnih lica, saradnju sa prosvjetnim radnicima kako bi se blagovremeno identifikovali potencijalni problemi, kao i akciju „Mladost”. Cilj ove akcije, osim borbe protiv narkomanije, jeste zaštita djece od svih oblika nasilja.

Registrovani slučajevi vršnjačkog nasilja

U toku 2011. godine, registrovano je jedno krivično djelo iz kategorije vršnjačkog nasilja. Počinioci su bili dvojica učenika osnovne škole u čijem je dvorištu krivično djelo počinjeno.

Registrovani slučajevi porodičnog nasilja (djeca žrtve)

U toku 2010. godine, registrovano je šest krivičnih djela u kojima su oštećeni, tj. žrtve bili maloljetnici. U tri slučaja riječ je bila o nasilju u porodici, a u jednom o uskraćivanju sredstava za izdržavanje. Naredne, 2011. godine, registrovano je tri krivična djela u kojima su oštećena maloljetna lica, od čega dva krivična djela nasilničkog ponašanja i jedno krivično djelo nasilja u porodici.

U toku 2010. i 2011. godine (kao ni prethodnih godina), nijesu zabilježeni slučajevi seksualnog zlostavljanja, maloljetničke prostitucije, trgovine djecom, niti ilegalnog posjeda ili upotrebe vatrenog oružja od strane maloljetnih lica.

Sprečavanje i suzbijanje točenja alkohola maloljetnicima

Službenici policije, u saradnji sa nadležnim inspekcijskim službama, obilaze i kontrolišu ugostiteljske objekte u kojima se okuplja veći broj maloljetnih lica. Do sada nijesu registrovani prekršaji ove vrste.

Zabrana prodaje duvanskih proizvoda maloljetnim licima

Ne postoje zakonske pretpostavke za postupanje policijskih službenika u vezi sa zabranom prodaje duvanskih proizvoda maloljetnicima, pa je ovaj problem još uvijek prvenstveno u nadležnosti inspekcijskih službi.

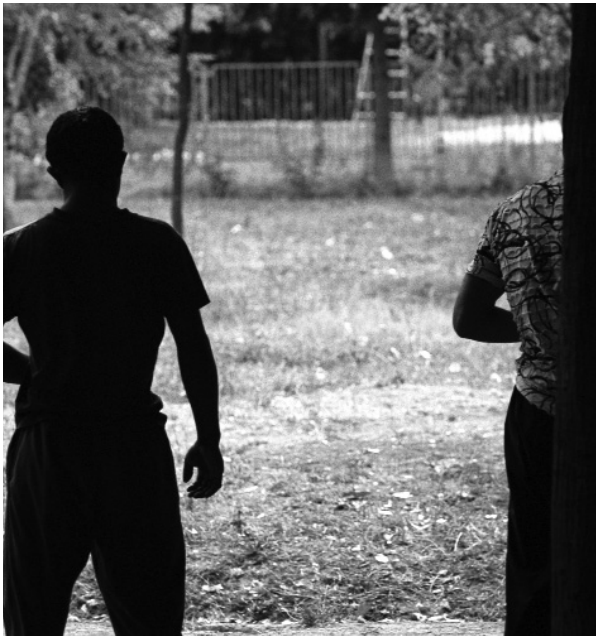

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Zoran Jovanović Maccak

Osnovni sud, Cetinje

U toku 2011. godine, u ovom sudu vođen je postupak protiv tri maloljetna lica, od kojih su svi dječaci.

Dva predmeta pravosnažno su okončana. Izrečene mjere bezbjednosti odnose se na pojačan nadzor od strane organa starateljstva (u jednom predmetu) i pojačan nadzor od strane roditelja, usvojioca ili staraoca (u drugom predmetu).

Analiza stanja

Problemske oblasti i problemi

PROBLEM 1
Nizak nivo bezbjednosti djece u saobraćaju.

Ključni uzrok 1.1.
Nizak nivo saobraćajne kulture.
Poduzroci:
- nepostojanje saobraćajnih sekcija, edukativnih radionica i/ili takmičenja za osnovce u oblasti poznavanja saobraćajnih propisa (naročito za pješake, bicikliste i sl.);
- slaba edukovanost javnosti o posljedicama neadekvatnog ponašanja u saobraćaju;
- uništavanje saobraćajne infrastrukture;
- nedosljedno sprovođenje mjera kažnjavanja shodno propisima.

Ključni uzrok 1.2.
Nefunkcionalna infrastruktura.
Poduzroci:
- nedostatak odgovarajuće horizontalne i vertikalne signalizacije (nedovoljan broj saobraćajnih znakova, slaba uočljivost pješačkih prelaza, nedovoljan broj ležećih policajaca ispred vrtića i škola, nedovoljan broj zvučnih semafora);
- nedostatak ležećih policajaca ispred škole u Rijeci Crnojevića i direktan izlaz iz škole na ulicu;
- neprohodnost trotoara usljed: nepropisnog parkiranja građana, zaposjedanja tog prostora od strane mnogobrojnih taksi službi, odnosno prisvajanja od strane vlasnika kafića („bašte“);
- nedostatak „pauka“;
- nedostatak trotoara i osvjetljenja na prometnim ulicama od prigradskih naselja ka centru grada (od Bajica do Gimnazije, od Grude – Donje polje do početka Njegoševe ulice, od Donjeg kraja do magistrale);
- nepostojanje pješačkih i biciklističkih zona;
- nedostatak parking prostora i mali broj parking mjesta za lica sa invaliditetom;
- mnogobrojne arhitektonske barijere za djecu sa smetnjama u razvoju.

PROBLEM 2
Nizak nivo bezbjednosti djece na javnim površinama.

Ključni uzrok 2.1.
Neuređenost prostora na kojima borave djeca.
Poduzroci:
- kontinuirano bacanje smeća (staklo, limenke i sl.) u dvorišta vrtića od strane građana;
- nepostojanje ograde u dvorištima OŠ „LPO“ i OŠ “Boro Vukmirović“;
- neuređenost dvorišta i prilaza OŠ „LPO“ (izlomljene mermerne ploče, neriješen odvod atmosferskih voda, parkiranje velikog broja automobila u dvorištu škole i na samom ulazu u školu);
- krajnja ruiniranost fasade sa zadnje strane OŠ „LPO“;
- nepristupačnost glavnog ulaza OŠ „Njegoš“ zbog neposredne blizine auto-praonice;
- oštećenost (ionako oskudnog) mobilijara za igru djece u parku.

Ključni uzrok 2.2.
Veliki broj pasa lutalica.
Poduzroci:
- nepoštovanje Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja (donesenog 20. 02. 2008. godine, na državnom nivou) od strane lokalne samouprave;
- izostanak saradnje veterinarske službe sa građanima i Sekretarijatom za komunalne djelatnosti;
- dovoženje pasa lutalica iz drugih opština;
- opasnost od divljih životinja na području Trešnjeva;
- nemogućnost kontrolisanja i liječenja bolesti pasa lutalica;
- neažurnost komunalne službe u otklanjanju divljih deponija.

PROBLEM 3
Različiti vidovi zavisnosti maloljetnika.

Ključni uzrok 3.1.
Otuđenost djece od porodice i društva.
Poduzroci:
- poremećen sistem vrijednosti u društvu;
- nemoć roditelja da kontrolišu dječje ponašanje zbog prezaposlenosti;
- nemogućnost roditelja da kontrolišu i ograniče svojoj djeci konzumiranje medijskih sadržaja;
- nedostatak saradnje na relaciji vaspitno-obrazovne institucije – MUP – porodice.

Ključni uzrok 3.2.
Dostupnost duvanskih i alkoholnih proizvoda, psiho-aktivnih supstanci i vatrenog oružja maloljetnicima.
Poduzroci:
- slabosti u implementaciji Zakona o zabrani prodaje duvanskih proizvoda maloljetnicima;
- neprimjenjivanje Zakona o zabrani prodaje alkoholnih pića maloljetnicima

(kafići, restorani, maloprodaja i veleprodaja, privatni proizvođači alkoholnih pića);
- propusti tržišne inspekcije u pružanju potrebnih uputstava privatnim preduzetnicima o prodaji duvanskih i alkoholnih proizvoda;
- mogućnost lakog i brzog informisanja unutar zajednice (mala sredina, međusobna poznanstva);
- tradicionalno prisustvo oružja u zajednici (folklorno, istorijsko obilježje);
- nedostatak ozbiljnih studija o povezanosti raznih vidova zavisnosti.

PROBLEM 4

Nizak nivo zaštite djece od nasilja.

Ključni uzrok 4.1.

Nedostatak adekvatne zaštite djece od vršnjačkog nasilja.
Poduzroci:
- nedostatak kontinuiteta u sprovođenju projekta „Školski policajac“;
- izostanak sankcionisanja neprihvatljivog ponašanja djece od strane porodice, vaspitno-obrazovnih institucija i MUP-a;
- nedostatak građanske kulture, nedovoljna afirmacija i promocija pozitivnih primjera;
- nedostatak volje i motivacije vaspitno-obrazovnog kadra za jačanje vaspitne uloge škola;
- podržavanje (i promovisanje) manifestacija fizičke snage i vandalizma od strane medija (filmski sadržaji, video-igrice i sl.) i roditelja (poremećen sistem vrijednosti u društvu);
- nepostojanje programa i radionica koji se bave problemima konflikata na relaciji dijete – dijete i dijete – odrasli, kao i mogućnostima njihovog nenasilnog rješavanja.

Ključni uzrok 4.2.

Nepostojanje kvalitetne zaštite djece žrtava zanemarivanja, zlostavljanja i nasilja u porodici.
Poduzroci:
- nedostatak specijalizovanog kadra u MUP-u, tj. profesionalaca koji bi se bavili isključljivo problemima maloljetničke delinkvencije i nasilja u porodici;
- nedovoljna informisanost o suštini i načinima djelovanja državnih organa uopšte, pa time i MUP-a (strah od obraćanja dežurnoj službi policije, strah od osude i ismijavanja okoline i sl.);
- nepostojanje SOS telefona za prijavljivanje nasilja u porodici i van nje;
- nepostojanje edukovanih multidisciplinarnih timova za sprovođenje programa podrške djeci žrtvama nasilja, kao i programa resocijalizacije za djecu u sukobu sa zakonom;
- nepostojanje centra za medijaciju za djecu žrtve i počinioce nasilja, te nemogućnost

njihovog smještaja;
- nepostojanje cjelovite baze podataka o djeci žrtvama zanemarivanja, zlostavljanja i nasilja u porodici;
- neosjetljivost zajednice prema problemu korišćenja djece kao radne snage u

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Zoran Jovanović Maccak

Strateški cilj

Povećan nivo bezbjednosti djece u saobraćaju.

Tabela 24: Specifični cilj 23 – Povećan nivo saobraćajne kulture

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Edukacija i razvijanje svijesti svih članova zajednice (djece i odraslih) o neophodnosti poštovanja saobraćajnih propisa i posljedicama neadekvatnog ponašanja u saobraćaju.	Organizovane najmanje dvije tribine, dva okrugla stola i četiri radionice; obuhvaćeno najmanje 100 učesnika i podijeljeno najmanje 1.000 letaka.	• Prijestonica Cetinje • Uprava policije – Ispostava Cetinje; • Vrtić • škole • roditelji	Do kraja LPAD-a.	• Ministarstvo unutrašnjih poslova • Prijestonica Cetinje	100,00 €
2. Održavanje školskih radionica i takmičenja u poznavanju saobraćajnih propisa (vožnja biciklom po označenom poligonu).	Održano najmanje šest radionica (po dvije u svakoj osnovnoj školi u gradu i po jedna na Trešnjevu i u Rijeci Crnojevića) sa najmanje 10 učesnika po radionici; održano takmičenje na nivou Prijestonice.	• Uprava policije – Ispostava Cetinje • Prijestonica Cetinje • osnovne škole na nivou Prijestonice	Prva polovina 2013.	• Ministarstvo saobraćaja i pomorstva • Prijestonica Cetinje	1.000,00 €
3. Jačanje saobraćajnih kontrola na nivou grada radi ažurnijeg sankcionisanja nepropisnog parkiranja, kretanja nedozvoljenom brzinom i nepoštovanja propisa od strane pješaka i vozača.	Povećanje broja saobraćajnih kontrola za najmanje 20%.	• Uprava policije – Ispostava Cetinje	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo saobraćaja i pomorstva	2.000,00 €
Ukupno					**3.100,00 €**

Tabela 25: Specifični cilj 24 – Izgradnja adekvatne saobraćajne infrastrukture

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Postavljanje vertikalne i horizontalne signalizacije na prilazima svim školama u Prijestonici.	Urađena horizontalna i vertikalna signalizacija na prilazima svim školama; postavljeni ležeći policajci na ulicama ispred gradskih škola i škole u Rijeci Crnojevića, obilježeni pješački prelazi.	• Uprava policije – Ispostava Cetinje • Sekretarijat za komunalne djelatnosti i saobraćaj	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo saobraćaja i pomorstva • Ministarstvo unutrašnjih poslova	10.000,00 €
2. Izgradnja oborenih trotoara na raskrsnicama i prilazima javnim ustanovama.	Vidno istaknuti oboreni trotoari na ključnim mjestima u gradu.	• Uprava policije – Ispostava Cetinje • Sekretarijat za komunalne djelatnosti i saobraćaj	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo saobraćaja i pomorstva	5.000,00 €
3. Izgradnja pješačke staze od Gimnazije do isturenog odjeljenja OŠ „LPO" u Bajicama.	Izgrađena pješačka staza.	• Prijestonica Cetinje • Sekretarijat za komunalne djelatnosti i saobraćaj	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo saobraćaja i pomorstva • Prijestonica Cetinje • biznis sektor • NVO sektor • donatori	7.000,00 €
4. Izgradnja trotoara duž čitave zaobilaznice.	Izgrađen trotoar duž čitave zaobilaznice.	• Prijestonica Cetinje • Sekretarijat za komunalne djelatnosti i saobraćaj	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo saobraćaja i pomorstva • Prijestonica Cetinje • biznis sektor • NVO sektor • donatori	30.000,00 €
Ukupno					**52.000,00 €**

Strateški cilj

Povećan nivo bezbjednosti djece na otvorenim javnim površinama.

Tabela 26: Specifični cilj 25 – Bolje uređeni prostori na kojima borave djeca

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Akcija kontrole i sankcionisanja građana koji ugrožavaju dvorišne prostore vaspitno-obrazovnih ustanova (bacanje smeća, puštanje pasa itd.).	Sprovedena akcija na nivou Prijestonice; nepostojanje prijava o ugrožavanju sigurnosti djece u dužem periodu (više od jedne godine).	• Uprava policije – Ispostava Cetinje • Prijestonica Cetinje • Sekretarijat za komunalne djelatnosti i saobraćaj • građani	Do kraja 2014.	• Ministarstvo unutrašnjih poslova • Prijestonica Cetinje • donatori	1.000,00 €
2. Izgradnja ograde školskog dvorišta OŠ „Boro Vukmirović", Rijeka Crnojevića.	Izgrađena ograda školskog dvorišta.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Prijestonica Cetinje	Do kraja 2013.	• Prijestonica Cetinje • NVO sektor • biznis sektor • privatni sektor • donatori	10.000,00 €
3. Uređenje dvorišta i prilaza OŠ „LPO": rješavanje odvoda atmosferskih voda, zamjena slomljenih ploča u dvorištu i regulisanje saobraćaja i parkiranja u Ulici Peka Pavlovića.	Uređeno i bezbjedno dvorište, slobodan prilaz OŠ „LPO".	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Prijestonica Cetinje • Sekretarijat za komunalne djelatnosti i saobraćaj	Do kraja implementacije LPAD-a.	• Ministarstvo prosvjete i sporta • Prijestonica Cetinje • NVO sektor • biznis sektor • privatni sektor • donatori	50.000,00 €
Ukupno					**61.000,00 €**

Tabela 27: Specifični cilj 26 – Smanjen broj pasa lutalica

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Promovisanje Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja posredstvom radionica i štampanjem i distribucijom edukativnog materijala.	Održane najmanje četiri radionice (u svakoj osnovnoj školi po jedna), sa najmanje 15 učesnika po radionici; štampanje i distribucija najmanje 1.000 letaka.	• Sekretarijat za komunalne djelatnosti • Društvo za zaštitu životinja	Do kraja 2012.	• NVO sektor • donatori • Prijestonica Cetinje	500,00 €
2. Organizovanje predavanja i edukativnih radionica za vlasnike kućnih ljubimaca (djecu i odrasle) na teme: kontrolisanje i liječenje bolesti životinja, mogućnost prenošenja bolesti životinja na ljude, prevencija i zaštita i odgovorno postupanje prema životinjama i okolini.	Održane najmanje četiri radionice za djecu različitih uzrasta, sa najmanje 15 učesnika po radionici, kao i najmanje dvije radionice za odrasle, sa najmanje 10 učesnika po radionici.	• Sekretarijat za komunalne djelatnosti • Društvo za zaštitu životinja • veterinarske službe u prijestonici – javna i privatna	Do kraja 2012.	• NVO sektor • donatori • Prijestonica Cetinje	1.000,00 €
Ukupno					**1.500,00 €**

Strateški cilj

Manja zastupljenost različitih oblika zavisnosti među maloljetnicima.

Tabela 28: Specifični cilj 27 – Nedostupnost duvanskih i alkoholnih proizvoda maloljetnicima

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Sprovođenje redovnijih i češćih kontrola ugostiteljskih i prodajnih objekata (kafići, restorani, maloprodaja i veleprodaja) od strane nadležnih inspekcija.	Broj kontrola povećan za 50%.	• Uprava policije – Ispostava Cetinje • tržišne inspekcije	Do kraja 2012.	• MUP • Ministarstvo rada i socijalnog staranja	5.000,00 €
2. Primjena zakona o radnom vremenu kafića, zabrani prodaje duvanskih proizvoda, prodaje i točenja alkohola maloljetnicima, kao i Zakona o zabrani pušenja.	Radno vrijeme kafića usklađeno sa zakonski predviđenim; redovan i djelotvoran rad na terenu opštinskih inspekcijskih i drugih službi.	• cijela zajednica	Do kraja 2012.	• Nijesu potrebna dodatna finansijska sredstva	200,00 €
3. Zabrana izdavanja radnih dozvola kafićima koji se nalaze u blizini vaspitno-obrazovnih ustanova.	Broj zatvorenih kafića u blizini vaspitno-obrazovnih ustanova i broj odbijenih zahtjeva za otvaranje.	• MUP • komunalna inspekcija	Do kraja 2013.	• Prijestonica Cetinje	1.000,00 €
Ukupno					**6.200,00 €**

Tabela 29: Specifični cilj 28 – Nedostupnost kockanja i igara na sreću maloljetnicima

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Kontrola primjene zakonskih propisa o zabrani igara na sreću za maloljetnike (u sportskim kladionicama, od strane nadležnih inspekcija).	Broj izvršenih kontrola.	• MUP • komunalna inspekcija	Do kraja 2013.	• Ministarstvo finansija	2.000,00 €
2. Zabrana izdavanja radnih dozvola kladionicama koje se nalaze u blizini obrazovnih ustanova.	Broj odbijenih zahtjeva za otvaranje, odnosno izrečenih zabrana izdavanja radnih dozvola kladionicama.	• MUP • komunalna inspekcija	Do kraja 2013.	• Ministarstvo finansija	2.000,00 €
Ukupno					**4.000,00 €**

Tabela 30: Specifični cilj 29 – Veća edukovanost djece i roditelja o internet zavisnosti

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Organizovanje radionica za djecu i roditelje, kako bi se blagovremeno ukazalo na rizike nekontrolisane upotrebe interneta	Organizovane najmanje četiri radionice za djecu i najmanje dvije za roditelje, sa najmanje 20 učesnika po radionici.	• Prijestonica Cetinje • vaspitno-obrazovne ustanove • sektor	Do kraja 2013.	• donatori • NVO sektor	1.000,00 €
2. Izrada vođene studije o povezanosti različitih oblika zavisnosti.	Izrađena i objavljena studija.	• NVO sektor	Do kraja implementacije LPAD-a.	• NVO sektor • donatori	2.000,00 €
Ukupno					**30.000,00 €**

Strateški cilj

Visok nivo zaštite djece od nasilja.

Tabela 31: Specifični cilj 30 – Adekvatna zaštita djece od vršnjačkog nasilja

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Oživljavanje i kontinuirano sprovođenje projekta „Školski policajac“.	Prisustvo po jednog policajca u OŠ „Njegoš“ i OŠ „LPO“, i jednog policajca u krugu srednjih škola (ove škole su u neposrednoj blizini jedna drugoj).	• Uprava policije – Ispostava Cetinje • škole	Do kraja implementacije LPAD-a.	• MUP • Prijestonica Cetinje • Ministarstvo prosvjete i sporta • Ministarstvo rada i socijalnog staranja	3.000,00 €
2. Izrada odgovarajućeg programa i sprovođenje edukacije o nenasilnom rješavanju konflikata i nenasilnoj komunikaciji na relaciji dijete – dijete i dijete – odrasli.	Izrađen program; edukovano najmanje 100 djece i najmanje 50 roditelja.	• Prijestonica Cetinje • osnovne i srednje škole • Uprava policije – Ispostava Cetinje • NVO sektor • Ministarstvo rada i socijalnog staranja • Ministarstvo prosvjete i sporta	Do kraja 2013.	• MUP • NVO sektor • donatori	1.000,00 €
Ukupno					**4.000,00 €**

Tabela 32: Specifični cilj 31 – Kvalitetna zaštita djece žrtava zanemarivanja i zlostavljanja u porodici

Aktivnosti	Indikatori uspješnosti	Odgovorna strana	Vremenski okvir	Izvori finansiranja	Budžet
1. Obezbjeđivanje odgovarajućeg stručnog kadra u MUP-u, tj. obuka osoblja koje će se baviti samo problemima maloljetničke delinkvencije i nasilja u porodici.	Najmanje jedna obučena i osposobljena osoba za rad u oblastima maloljetničke delinkvencije i nasilja u porodici.	• Uprava policije – Ispostava Cetinje	Do kraja 2013.	• MUP • donatori	1.000,00 €
2. Kampanja na nivou Prijestonice (informativni punktovi, flajeri, bilbordi) s ciljem informisanja zajednice o djelatnostima i dostupnosti državne infrastrukture, pa time i MUP-a.	Broj poziva građana dežurnim službama policije povećan za 30%.	• Uprava policije – Ispostava Cetinje • Prijestonica Cetinje • škole	Do kraja 2012.	• MUP • Prijestonica Cetinje • NVO sektor • donatori	1.000,00 €
Ukupno					2.000,00 €

REALIZACIJA, MONITORING I EVALUACIJA

IMPLEMENTACIJA

Pri Sekretarijatu za socijalnu politiku i mlade biće formirana posebna komisija, koja će biti odgovorna za monitoring i evaluaciju LPAD-a.

Komisiju će činiti: profesionalci zaposleni u institucijama koje rade sa djecom i za djecu, predstavnici lokalne uprave, predstavnici NVO sektora, roditelja i djece.

Sve institucije čiji predstavnici učestvuju u izradi LPAD-a potpisaće protokole o saradnji. Tim protokolima biće definisani nivoi saradnje, olakšan protok i razmjena informacija, precizirane nadležnosti i određene procedure, kao i mehanizmi za izbor članova komisije.

Zadaci komisije:
- nadzor i realizacija implementacije LPAD-a;
- godišnji izvještaj Skupštini Prijestonice Cetinje o implementaciji i reviziji LPAD-a;
- detaljna srednjoročna revizija i modifikovanje plana;
- podsticanje saradnje među svim činiocima uključenim u realizaciju LPAD-a.

Koordinator rada komisije biće izabran među njenim članovima, a imaće sljedeće zadatke:
- koordinacija rada svih članova komisije;
- sakupljanje podataka o realizaciji LPAD-a iz godišnjih izvještaja institucija;
- sakupljanje podataka o monitoringu i evaluaciji iz izvještaja realizatora;
- saradnja sa Sekretarijatom za socijalnu politiku i mlade Prijestonice Cetinje;

- prezentacija godišnjih izvještaja o implementaciji Plana (koje će uraditi komisija).

Da bi se obezbijedio kontinuirani rad na sprovođenju ovog dokumenta, koordinatora će imenovati Prijestonica Cetinje i time institucionalizovati LPAD kroz organizacionu strukturu organa i službi. U nadležnosti koordinatora/ke biće i svakodnevni rad na promovisanju ciljeva LPAD-a kao strateškog dokumenta, te preduzimanje mjera i akcija prema subjektima odgovornim za sprovođenje Planom predviđenih aktivnosti.

U toku sprovođenja predviđenih aktivnosti, realizatori će koristiti odgovarajuće metode za praćenje i procjenjivanje uspješnosti realizacije (ankete, ček-liste, skale procjene, intervjue, narativne zapise, fokus grupe itd.). Radi što preciznije i lakše procjene stepena ostvarenih promjena, strogo će se voditi računa o indikatorima uspjeha, jasno utvrđenim u tabelama u okviru LPAD-a.

LPAD će biti dat na uvid svim institucijama i organizacijama koje su na bilo koji način doprinijele kreiranju tog dokumenta, a one će informacije iz sfere svog djelovanja, u skladu sa planiranim aktivnostima i definisanim indikatorima, dostavljati Sekretarijatu za socijalnu politiku i mlade Prijestonice Cetinje. Na taj način biće osigurano kontinuirano praćenje realizacije planiranih aktivnosti, a time i ostvarivanje ciljeva. Na osnovu tih izvještaja, komisija će formirati godišnji izvještaj i podnijeti ga Skupštini Prijestonice Cetinje. Dakle, ciljevi postavljeni LPAD-om godišnje će se revidirati, a po potrebi vršiti izmjene i dopune i ciljeva i aktivnosti. Na taj način osiguraće se da proces implementacije Plana bude unapređivan u toku same njegove realizacije.

Nakon isteka polovine vremena predviđenog za implementaciju LPAD-a (krajem 2014), biće izvršena detaljna revizija Plana. Ta revizija će dati jasan uvid u sve što je u prethodnom periodu postignuto i Plan će se u skladu s tim modifikovati.

Participacija djece i njihovih porodica

Djeca i članovi njihovih porodica (prvenstveno roditelji) biće kontinuirano i aktivno uključeni u realizaciju LPAD-a. Planom su predviđene mnoge aktivnosti koje podrazumijevaju zajedničko djelovanje djece, roditelja, ali i svih građana Prijestonice Cetinje (od edukativnih seminara i radionica, preko sprovođenja kampanja, do kulturnih i zabavnih manifestacija). Djeca i njihove porodice biće uključeni i u proces monitoringa i evaluacije

(putem fokus grupa, javnih rasprava, diskusija, tribina, okruglih stolova, anketa i sl.), kao i u proces revidiranja LPAD-a (kroz učešće u komisiji za realizaciju LPAD-a).

Da bi se u proces implementacije LPAD-a uključilo što više djece, komisija će sarađivati sa dječjim parlamentima svih osnovnih škola (četiri) sa teritorije Prijestonice Cetinje. Od članova tih parlamenata formiraće se dječji parlament Prijestonice Cetinje. Pri izboru članova treba voditi računa da budu adekvatno zastupljena sva djeca, što uključuje i djecu RAE i OSI populacije, kao i pripadnike drugih marginalizovanih grupa. Dječji parlament Prijestonice imaće važnu ulogu u cijelom procesu implementacije LPAD-a. Takva aktivna participacija djece može otvoriti mnoge mogućnosti za kreiranje novih projekata, obezbijediti priliv ideja i pozitivne energije. Takođe, na taj se način djeci pruža šansa da direktno utiču na poboljšanje svog položaja u društvu – da sami definišu probleme prioritetne za rješavanje, predlažu načine rješavanja i da se kroz taj proces upoznaju sa svojim pravima i obavezama u društvenoj zajednici.

Informisanje javnosti

U ovom trenutku (dok je izrada LPAD-a u toku), u Prijestonici Cetinje ne postoje lokalni mediji pa time ni mogućnost odgovarajućeg informisanja zajednice o toku Planom predviđenih aktivnosti. Naime, Radio Cetinje ne funkcioniše, a oživljavanje „Cetinjskog lista" na samom je početku – izašao je tek prvi broj. Jedini način informisanja javnosti jeste putem službenog sajta Prijestonice, što svakako nije dovoljno. Ukoliko se lokalni mediji ne revitalizuju, javnost će o realizaciji aktivnosti predviđenih LPAD-om biti obavještavana putem letaka i plakata.

Fotografija: UNICEF Crna Gora / Duško Miljanić

ZAKLJUČAK

Prijestonica Cetinje, kao i društvo u cjelini, danas su suočeni sa mnogim teškoćama, koje se odražavaju i na dječju populaciju. Problemi su vidljivi u svim segmentima života: od pada nataliteta, pa time i smanjenja broja djece u gradu, preko povećanja iseljavanja, siromaštva, otežanih uslova zdravstvene i socijalne zaštite, rasta faktora koji ugrožavaju bezbjednost djece, do problema u okviru vaspitanja i obrazovanja i nedostatka mogućnosti za kvalitetno provođenje slobodnog vremena. Izradi LPAD-a se i pristupilo da bi se ovi problemi organizovano, planski i što uspješnije riješili.

LPAD sadrži sveobuhvatnu analizu postojećeg stanja, na osnovu koje su definisani strateški ciljevi i predviđene realne i mjerljive aktivnosti. Aktivnosti su zasnovane na prioritetima utvrđenim od strane svih aktera koji su uključeni u proces izrade dokumenta, a osmišljene su tako da doprinesu poboljšanju položaja djece u oblastima: vaspitanja i obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite, bezbjednosti i slobodnog vremena. Predviđenim aktivnostima unaprijediće se realizacija dječjih prava i u cijeloj zajednici podići nivo svijesti o položaju i potrebama djece u svim segmentima života, kao i o načinima da se trenutno stanje poboljša.

LPAD je rezultat zajedničkog rada svih institucija Prijestonice Cetinje koje rade sa

djecom i za djecu. Ovom prilikom izražavamo zahvalnost svima koji su precizno i blagovremeno dostavili tražene podatke i time doprinijeli što potpunijoj analizi stanja. Analiza nije cjelovita samo u oblasti slobodnog vremena i to u dijelu koji se odnosi na sport. Nijesmo, naime, uspjeli da dobijemo podatke od Rukometnog kluba „Lovćen“ i nekih manjih klubova koji su prijavljeni kod Sekretarijata za kulturu i sport. No, bez obzira na te nedostatke, smatramo da je dobijena slika stanja realna.

U izradi LPAD-a aktivno su učestvovali predstavnici Sekretarijata za socijalnu politiku i mlade Prijestonice Cetinje, kao i predstavnici UNICEF-a. Važno je pomenuti i veliki broj djece, roditelja, predstavnika NVO sektora i profesionalaca iz različitih oblasti, čije je učešće ostvareno kroz rad šesnaest fokus grupa.

Međusektorski tim pobrinuo se da se izrada LPAD-a odvija prema jasno određenim standardima u pogledu: metodologije istraživanja, participacije djece i odraslih, prikupljanja, obrade i analize podataka, kao i definisanja strateških ciljeva, aktivnosti i indikatora. Ovaj je tim sastavljen od profesionalaca iz različitih oblasti, a u njegov rad uključeno je i dvoje djece, edukovane na treningu „Strateško planiranje“, koji je organizovan u saradnji sa CRNVO. Tim je radio na potpuno volonterskoj osnovi, što zaslužuje sve pohvale i zahvalnost.

Cijelim procesom izrade LPAD-a rukovodio je uži tim, sastavljen od: jednog volontera, jednog realizatora rada sa fokus grupama, jednog predstavnika Sekretarijata za socijalnu politiku i mlade, asistenta koordinatora i koordinatora.

Ovaj će dokument usvojiti Skupština i obavezati sve nadležne službe da rade na njegovoj realizaciji. Zajednica se obavezuje na preduzimanje svih potrebnih aktivnosti i mjera u cilju implementacije LPAD-a, kao i na podsticanje odgovornih subjekata da sprovedu aktivnosti utvrđene Planom.

TIM ZA IZRADU LPAD-a PRIJESTONICE CETINJE

PREDSTAVNICI PARTNERA

- Momčilo Martinović
  Prijestonica Cetinje/ Sekretarijat za socijalnu politiku i mlade
- Marija Manojlović
  UNICEF VCrna Gora

UŽI TIM

- Stela Martinović
  koordinatorka
- Ana Rudović
  asistentkinja koordinatorke
- Gordana Tomašević
  rad sa fokus grupama
- Sandra Perović
  praćenje procesa izrade LPAD-a od strane Sekretarijata za socijalnu politiku i mlade
- Mirjana Kaluđerović
  volonterka

MEĐUSEKTORSKI TIM

- Senka Vuksanović
  JPU „Zagorka Ivanović“
- Milica Radonjić
  JPU „Zagorka Ivanović“
- Rajka Pejaković
  OŠ „Lovćenski partizanski odred“
- Marina Jovanović
  OŠ „Njegoš“

- Nada Ljesar
  Centar za socijalni rad
- Milena Jovanović
  MUP
- Maja Stanković
  Đački parlament
- Stefan Marković
  Đački parlament
- Mileva Mijanović
  NVO Zdrava škola
- Željka Popović
  NVO Razvitak
- Milica Pejović
  NVO Razvitak

Ova publikacija je odštampana uz podršku Evropske unije. Mišljenja iznesena u ovoj publikaciji predstavljaju stavove autora i ne oslikavaju nužno zvanične stavove UNICEF-a ili Evropske unije.

unicef

EUROPEAN UNION
DELEGATION TO MONTENEGRO

Prijestonica Cetinje

Lokalni plan akcije za djecu na Cetinju 2011–2016.